

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Rhianta yng Nghymru a rhoi'r Cynllun
Gweithredu Rhianta ar waith

Mai 2009

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gellir cael rhagor o gopiau o'r adroddiad hwn, neu gopiau mewn fformat arall gan:

Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc
Gwasanaeth y Pwyllgorau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8149
e-bost: Linda.heard@wales.gsi.gov.uk

Mae fersiwn electronig o'r adroddiad hwn ar gael ar wefan y Pwyllgor:
www.cynulliadcymru.org

Gwasanaeth y Pwyllgorau

Tom Jackson – Clerc y Pwyllgor
Rita Phillips – Dirprwy Glerc y Pwyllgor
Linda Heard – Swyddog Cymorth y Pwyllgor

Gwasanaeth Ymchwil yr Aelodau

Kathryn Potter – Arbenigwr y Pwyllgor
Rebekah James – Arbenigwr y Pwyllgor

Gwasanaethau Cyfreithiol

Helen Roberts – Cyngorydd Cyfreithiol

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Rhianta yng Nghymru a rhoi'r Cynllun
Gweithredu Rhianta ar waith

Mai 2009

CYNNWYS		TUDALEN
Aelodau'r pwyllgor		3
Cyflwyniad y Cadeirydd		4
Cyflwyniad		5
Y cefndir i Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru		8
Y cyd-destun polisi a deddfwriaethol ehangach		9
Y Cynllun Gweithredu Rhianta		12
Datblygu gwaith rhianta		24
Casgliadau ac argymhellion		31
Atodiad 1	Crynodeb o'r argymhellion	43
Atodiad 2	Cylch gorchwyl, Rhestr o'r dystiolaeth lafar a'r dystiolaeth ysgrifenedig a gafwyd	46
Atodiad 3	Enghreifftiau o arfer da mewn ymateb i alwad y Pwyllgor am dystiolaeth ysgrifenedig	48

Aelodau'r Pwyllgor

Helen Mary Jones
Cadeirydd
Llanelli
Plaid Cymru

Angela Burns
Gorllewin Caerfyrddin a De Sir
Benfro
Plaid Geidwadol Cymru

Christine Chapman
Cwm Cynon
Llafur

Lynne Neagle
Tor-faen
Llafur

Kirsty Williams
Brycheiniog a Sir Faesyfed
Democratiaid Rhyddfrydol
Cymru

CYFLWYNIAD Y CADEIRYDD

Byddai'n llawer haws bod yn rhiant pe bai plant yn dod gyda cyfarwyddiadau. Yn anffodus, nid felly y mae!

Credaf mai bod yn rhiant yw'r gwaith anoddaf ond y mwyaf pleserus o bob swydd. Caiff ddylanwad dwfn ar bob plentyn ac mae'n para oes. Ond mae gwerth rhianta, mor aml, yn cael ei anghofio gan gymdeithas a dim ond wrth i broblemau godi neu wrth i rywbeth fynd o'i le y caiff sylw yn y wasg.

Fel Cadeirydd y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc, rwy'n teimlo'n angerddol dros gydnabod gwaith rhieni yng Nghymru. Yn 2005, roeddwn yn falch o glywed fod llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Cynllun Gweithredu 10 cam a oedd yn nodi ei hymdrechion i gynorthwyo rhieni. Fodd bynnag, daeth y Cynllun Gweithredu Rhianta i ben yn 2008, a blwyddyn yn ddiweddarach, ymddengys mai ychydig iawn a gafodd ei wneud i ddatblygu strategaeth rianta llywodraeth Cymru.

Roedd y Pwyllgor o'r farn bod angen ymchwilio i'r mater hwn, ac er bod rhai camau wedi cael eu gweithredu, daeth yn amlwg mai darniog iawn oedd cynnydd y camau eraill neu nad oedd rhai wedi'u gweithredu o gwbl. Fel Pwyllgor, rydym yn galw ar lywodraeth Cymru i gydnabod natur amrywiol teuluoedd Cymru, i hyrwyddo hawliau rhieni a chodi proffil rhianta cadarnhaol drwy gyflwyno Strategaeth Rianta a Chamau Gweithredu newydd sy'n sicrhau bod y plentyn a'r rhiant yn ganolog i'r gwasanaethau.

Rwyf yn ddiolchgar iawn i bawb a roddodd dystiolaeth i'r Pwyllgor ac a roddodd gymorth i ni yn ein hymchwiliad. Hoffwn hefyd ddiolch i Ann Jones AC sydd wedi dirprwyo'n rheolaidd ar ran Lynne Neagle AC ac i Eleanor Burnham AC, sy'n gyn-Aelod o'r Pwyllgor.

Diolch yn arbennig i'r rhieni a wnaeth yr ymdrech i gwrdd ag aelodau'r Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc. Roedd eu profiad a'u gonestrwydd yn amhrisiadwy wrth gynorthwyo'r Pwyllgor i asesu effeithiolrwydd y cymorth a'r gwasanaethau sydd ar gael i rieni yng Nghymru, yn unol â'r Cynllun Gweithredu Rhianta. Yn wir, mae'n deg dweud bod eu dystiolaeth hwy wedi rhoi cryfder i'r adroddiad hwn.

Fel y dywedodd un fam, "nid ydych chi byth yn rhoi'r gorau i fod yn rhiant", felly rydym yn pwysu ar lywodraeth Cymru i gymryd yr argymhellion yn yr adroddiad hwn o ddifrif er lles ein plant a fydd, un diwrnod, yn rhieni eu hunain.

Helen Mary Jones AC

Cadeirydd y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

CYFLWYNIAD

Helen Mary Jones AC - Mae [rhianta] yn debyg i waith tŷ – dim ond pan nad yw'n cael ei wneud rydych yn sylwi arno.

“It [parenting] is like housework – you only notice it when it is not done.”¹

Ym mis Ebrill 2008, cyhoeddwyd ymchwiliad i ganolbwyntio ar rianta a Chynllun Gweithredu Rhianta tair blynedd Llywodraeth Cynulliad Cymru (2005-2008).

Pam rhianta? Mae'n hanfodol ein bod yn gwneud ein gorau i gael trefn ar rianta. Fel y dywed Gail Bennett, sy'n Gydgysylltydd Strategaeth Rianta, Cyngor Sir y Fflint:

“It is about the promotion of parenting, and seeing it as being as valuable as the work on children and young people.”²

Penderfynwyd tynnu sylw at rianta a chymorth i rieni a gofalwyr am ein bod o'r farn fod hyn yn faes polisi hanfodol bwysig nad yw wedi cael y sylw haeddiannol, ac mae'n cyffwrdd â bywyd pob un ohonom. Ategwn y sylw a wnaeth y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes wrth lansio'r Cynllun Gweithredu Rhianta yn 2005:

“It is my intention to provide the best support possible for those engaged in one of the most demanding and rewarding of occupations being undertaken in Wales – raising children.”³

Fodd bynnag, fel Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc Cynulliad Cenedlaethol Cymru, rydym wedi clywed pryderon parhaus am y cymorth sydd ar gael i rieni a gofalwyr yng Nghymru. Yn wahanol i Loegr, nid yw Cymru wedi cael swm penodol i gynorthwyo datblygiadau ym maes rhianta,⁴ er gwaetha'r ffaith, fel y dywedodd Christine Chapman AC, un o Aelodau'r Pwyllgor:

“...if we sorted parenting out, we could resolve many issues but the problem is...that it is not always a priority.”⁵

Fel Pwyllgor, credwn y gall rhianta cadarnhaol da helpu i atal neu leddfu llawer o'r anawsterau y mae plant a phobl ifanc yn eu hwynebu wrth iddynt dyfu. Yn ei dro, bydd hyn o fantais i'n cymunedau yn y tymor hwy. Dywedodd Eleanor Burnham AC, cyn-Aelod o'r Pwyllgor, fod angen:

“turn around the thinking to say how much will be saved at the other end rather than the programmes being seen as a cost.”⁶

¹ Cofnod y Trafodion t14, 23 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

² Ibid, t13

³ Datganiad i'r Wasg Llywodraeth Cynulliad Cymru, [Minister announces groundbreaking plan for parents](#) 13 Rhagfyr 2005

⁴ Swyddfa Archwilio Cymru, (Hydref 2008) *Adolygiad o Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru*, paragraff 48, t12

⁵ Cofnod y Trafodion t14, 23 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

⁶ Cofnod y Trafodion t29, 27 Tachwedd 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Credwn nad yw cymdeithas ym Mhrydain yn gwerthfawrogi rhianta cymaint ag y dylai. O ganlyniad, mae'n bosibl y caiff cyllid rhaglenni cymorth i rieni gan lywodraeth leol a llywodraeth ganolog ei dylanwadu gan ddiwylliant o flaenoriaeth isel a roddir i rianta yn y DU. Mae oblygiadau ymarferol i'r ffordd rydym fel cymdeithas yn gwerthfawrogi rhianta, fel y cyflogau cymharol isel a'r statws a roddir i bobl sy'n gofalu am blant.

Daeth y Cynllun Gweithredu Rhianta i ben ym mis Mawrth 2008 ac ychydig iawn y mae llywodraeth Cymru wedi sôn yn y cyfamser am y ffordd y bydd gwaith i gynorthwyo rhianta yn cael ei ddatblygu. Nid yw rhaglen lywodraethu Cymru'n Un yn cyfeirio'n benodol at rianta. Mewn tystiolaeth i'r Pwyllgor, dywedodd Tony Ivens, Swyddog Datblygu Tadolaeth Plant yng Nghymru:

"This March (2008) was the end of the three-year period of the plan, and we had a meeting with Jane Hutt, who was very positive and made a commitment to an ongoing parenting action plan. However, in the subsequent meeting that we had with officials, it became apparent to us that there was a pretty much total lack of resources available to deliver anything.

We took the view that the best interests of children and young people would not be served by producing a document without any resources to back it up. Bearing in mind that this committee was new and was about to sit, we thought it best if we took a gap year, effectively, and looked at the findings of this committee. That was done in the hope that some resources would be available in the next financial year, and so we are looking to move it forward in 2009. At the moment, we are in a state of stasis, and we have no parenting action plan."⁷

Felly penderfynwyd cynnal ymchwiliad drwy edrych yn ôl ar y Cynllun Gweithredu Rhianta a defnyddio hyn fel y prism ar gyfer craffu ar gymorth rhianta yn ehangach.

Nid oedd y Cynllun ei hun wedi cael ei werthuso cyn hynny felly ychydig iawn o wybodaeth oedd ar gael o ran yr hyn a gyflawnwyd. At y diben hwn, gofynnodd Cadeirydd y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc i Archwilydd Cyffredinol Cymru ein cynorthwyo drwy wneud gwaith penodol yn canolbwyntio ar adolygu'r Cynllun Gweithredu Rhianta. Archwiliodd Swyddfa Archwilio Cymru ddogfennau perthnasol, cynhaliodd gyfweiliadau â swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru a chynhaliodd arolwg o Bartneriaethau Plant a Phobl Ifanc yng Nghymru. Mae'r adroddiad hwn, felly, yn ystyried gwaith Swyddfa Archwilio Cymru yn ogystal â'r dystiolaeth uniongyrchol a gawsom.

Ar ôl cymryd tystiolaeth a chynnal ein hymchwiliad, gallwn bellach gyflwyno cyfres o gasgliadau ac argymhellion yn seiliedig ar dystiolaeth i lywodraeth Cymru ac i eraill sy'n berthnasol. Ceir crynodeb o'n hargymhellion yn Atodiad 1.

⁷ Cofnod y Trafodion t6, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Yn ystod yr ymchwiliad, cawsom dystiolaeth gan amrywiaeth eang o dystion, gan gynnwys: Y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau; awdurdodau lleol; sefydliadau gwirfoddol sy'n gweithio gyda rhieni, plant a phobl ifanc; grwpiau rhwydweithiau rhieni a hwyluswyr sgiliau rianta. Trafodwyd hefyd y syniadau oedd gennym yn ystod cyfarfodydd anffurfiol yr ymchwiliad â tua 30 o rieni ac a hwyluswyd gan Plant yng Nghymru. Fel dirprwy Aelod o'r Pwyllgor, aeth Ann Jones AC ar ymweliad rapporteur i gwrdd yn anffurfiol â grwpiau amrywiol o rieni yn Sir y Fflint, mewn cyfarfod a hwyluswyd gan Gyngor Sir y Fflint a Grŵp Strategeth Rianta Sir y Fflint.

Cawsom dros 30 o ymatebion hefyd i'r alwad am dystiolaeth ysgrifenedig. Ceir y manylion hynny yn Atodiad 2 ynghyd â manylion y 4 cyfarfod o'r pwyllgor lle y cafwyd tystiolaeth lafar.

Yn ystod ein hymchwiliad, clywsom am nifer o enghreifftiau o arfer da yn ymwneud â chynorthwyo rhieni, a cheir manylion hynny yn Atodiad 3. Ceir sawl enghraifft o arfer da yn yr adroddiad hwn.

Cylch gorchwyl yr ymchwiliad

Cytunodd y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar y cylch gorchwyl canlynol ar gyfer yr ymchwiliad:

1. Craffu ar y broses o gyflwyno'r Cynllun Gweithredu Rianta (Rhagfyr 2005-Mawrth 2008);
2. Craffu ar yr hyn y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i barhau â'i gwaith ar rianta, ac i'w ddatblygu, ac i sicrhau bod adnoddau ar gael i wneud hynny;
3. Casglu tystiolaeth o ran yr hyn sy'n gweithio a'r hyn nad yw'n gweithio a hefyd o ran pa gamau y dylid eu cymryd i ddatblygu'r agenda.

Y CEFNDIR I GYNLLUN GWEITHREDU RHIANTA LLYWODRAETH Y CYNULLIAD

Cyhoeddwyd y Cynllun Gweithredu Rhianta⁸ yn 2005, ar ôl cael ei lunio gan Weithgor a oedd yn cynnwys cynrychiolwyr o lywodraeth Cymru, llywodraeth leol, y sector gwirfoddol, Swyddfa Comisiynydd Plant Cymru a'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant (a gafodd ei enwi'n Wasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd yn ddiweddar). Bwriad y Cynllun Gweithredu oedd sicrhau:

“a more coherent approach is taken to the development of parenting support services in Wales, so that parents and carers are better informed and better supported.”⁹

Bwriad y Cynllun Gweithredu oedd bod yn 'ddogfen fyw' â phedwar nod penodol:

- codi proffil rhianta ymysg gwneuthurwyr polisi a darparwyr gwasanaethau yng Nghymru;
- datblygu'r polisiâu a'r gwasanaethau sy'n cefnogi mamau, tadau a gofalwyr ymhellach;
- cysylltu â pholisiau a gweithgareddau eraill sy'n ymwneud â rhianta;
- nodi cyfres o gamau allweddol i lywodraeth Cymru eu cymryd i gefnogi rhianta.

Felly mae'r Cynllun yn cynnwys 10 o gamau gweithredu yr oedd disgwyl i lywodraeth Cymru, ynghyd â rhai awdurdodau lleol eu cyflawni, a chafodd groeso cyffredinol ar ôl ei gyhoeddi. Er bod rhai o'r camau gweithredu hynny wedi cael eu cyflawni, dengys y dystiolaeth a gasglodd Swyddfa Archwilio Cymru mai ond yn rhannol y cyflawnwyd rhai o'r camau ac na chyflawnwyd rhai camau o gwbl ac nad oedd unrhyw adnoddau wedi'u neilltuo ar gyfer y Cynllun er mwyn ei weithredu.¹⁰

⁸ Llywodraeth Cynulliad Cymru (2005) [Cynllun Gweithredu Rhianta](#)

⁹ Ibid, t8

¹⁰ Swyddfa Archwilio Cymru (Hydref 2008) *Adolygiad o Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru*, paragraff 8, t4

Y CYD-DESTUN POLISI A DEDDFWRIAETHOL EHANGACH

Nid yw rhianta yn faes polisi ar wahân a datblygwyd nifer o bolisiâu newydd ers cyhoeddi'r Cynllun Gweithredu. Drwy ddefnyddio'r Cynllun Gweithredu Rhianta fel canolbwynt ein hymchwiliad, clywsom am ystod eang o bolisiâu, rhaglenni a gwasanaethau eraill sy'n effeithio ar rianta.

Bu cynnydd yn y gweithgareddau sy'n gysylltiedig â chymorth rhianta a dargedwyd yn benodol ar gyfer ardaloedd daearyddol o amddifadedd, drwy fentrau Cymorth - Cronfa Gymorth i Blant a Phobl Ifanc, Cymunedau yn Gyntaf a Dechrau'n Deg.

Roedd cam terfynol y gwaith o gynhyrchu'r Cynllun Gweithredu Rhianta yn cydreded â datblygiad y rhaglen Dechrau'n Deg a dylanwadodd hynny ar ei gyfansoddiad. Mae Dechrau'n Deg yn grant penodol sy'n ategu Cymorth ac sydd wedi'i dargedu ar gyfer plant 0-3 oed sy'n byw yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru. Mae'r ymyraethau'n cynnwys gofal plant am ddim ar gyfer plant 2 oed, ymweliadau iechyd ychwanegol a rhaglenni rhianta. Mae'r rhaglenni hyn yn seiliedig ar anghenion cyffredinol ac anghenion penodol rhieni a'u plant a chânt eu darparu gan bobl broffesiynol, hyfforddedig. Cynhyrchwyd arweiniad Dechrau'n Deg ar rianta i ategu cam gweithredu 4 y Cynllun Gweithredu Rhianta. Canfuwyd yn ein tystiolaeth y caiff Dechrau'n Deg ei gydnabod yn gyffredinol am y cynnydd yn y ddarpariaeth ar gyfer plant 0-3 oed mewn ardaloedd daearyddol a dargedwyd.

Yn yr un modd, defnyddiwyd arian Cymorth i sicrhau mwy o gymorth rhianta na'r hyn a fyddai wedi bod ar gael fel arall. Cynllun grant yw Cymorth, â'r nod yw darparu rhwydwaith o gymorth wedi'i dargedu ar gyfer plant a phobl ifanc, eto wedi'i dargedu'n benodol tuag at ardaloedd difreintiedig. Caiff ei weinyddu drwy'r Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc ym mhob awdurdod lleol.

Polisiâu a rhaglenni eraill sy'n dylanwadu ar rianta yw'r Fframwaith Gwasanaeth Cenedlaethol ar gyfer Plant, Pobl Ifanc a'r Gwasanaethau Mamolaeth yng Nghymru, sy'n cynnwys "Safon Rhianta". Mae safon y Fframwaith yn gofyn i awdurdodau lleol, Byrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaethau'r GIG gydwethio i sicrhau y gall rhieni a gofalwyr ddefnyddio amrywiaeth o wasanaethau a fydd yn eu cynorthwyo i feithrin twf corfforol, cymdeithasol ac emosiynol y plant a'r bobl ifanc sydd yn eu gofal. Cyfeiriwyd at y Fframwaith yn ein tystiolaeth, ond nid oedd yn elfen amlwg.

Mae nifer o fentrau lleol sy'n cynorthwyo rhieni ac yn darparu gwybodaeth a chyngor. Mae'r rhain yn cynnwys y Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant (bellach y Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd); mentrau Dechrau'n Deg; Ysgolion Bro; y Strategaeth Gofal Plant a'r Canolfannau Plant Integredig. Mae'r canolfannau hyn yn seiliedig ar y cysyniad bod darparu addysg, gofal, cymorth teuluol a gwasanaethau iechyd integredig yn ffactor allweddol wrth sicrhau canlyniadau da i blant a'u rhieni a sicrhau'r dechrau gorau mewn bywyd. Mae pob canolfan yn darparu Addysg Blynnyddoedd Cynnar, Gofal Plant, Chwarae Mynediad Agored, Addysg Gymunedol a Hyfforddiant.

Y farn yw bod y Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc mewn sefyllfa gref i ddwyn ynghyd y polisïau sy'n ymwneud â rhianta a sicrhau, drwy'r Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc, y gall awdurdodau lleol ymateb i anghenion a darparu cymorth a gwasanaethau rhianta. Mae gan lawer o awdurdodau lleol hefyd strategaethau rhianta a rhwydweithiau rhieni sy'n cynorthwyo rhieni i gymryd rhan yn y broses o gynllunio gwasanaethau. Clywsom dystiolaeth am rôl Rhwydweithiau Rhieni, gyda thystiolaeth gadarnhaol gan Rwydwaith Rhieni Caerffili am y proffil sydd ganddo yn yr ardal honno. Dywedodd Anne Fritter wrthym:

“People come to us for consultations, to discuss parenting issues and to ask us to feed into their work. I represent the parent network on the children and young people’s framework partnership, so the fact that we are engaged at the highest strategic level in Caerphilly in terms of children and young people is an indication of the work that is being done around parent participation and our profile in the county.”¹¹

Rhoddir cymorth penodol i rieni hefyd drwy gynlluniau fel Genesis Cymru, a'r bwriad yw cynorthwyo unigolion i ailafael mewn gwaith a hyfforddiant. Cyfeirir yn aml at Genesis Cymru yn ein tystiolaeth fel ffordd hyblyg, nad yw'n fygythiol, o gael rhieni i ymgymryd â hyfforddiant pellach, gwirfoddoli a chyfleoedd cyflogaeth.

Mae'r sector gwifroddol yn chwarae rhan allweddol wrth gynorthwyo rhieni a chawsom dystiolaeth niferus o arferion da. Mae awdurdodau lleol yn contractio amrywiaeth eang o ddarparwyr gwasanaeth fel Home Start, yr elusen annibynnol gofrestrdedig sy'n cynorthwyo teuluoedd lleol, i gysylltu â theuluoedd am y tro cyntaf, meithrin perthynas, meithrin ymddiriedaeth a chynorthwyo teuluoedd i ddefnyddio rhaglenni eraill a ddarperir gan bobl broffesiynol.¹³

Yn ogystal â pholisïau, mentrau a gwasanaethau cenedlaethol a lleol, clywsom am ystod o raglenni rhianta fel y Blynyddoedd Rhyfeddol - sef cyfres o raglenni ymchwil, a ddatblygwyd yn y Ganolfan Blynyddoedd Rhyfeddol ym Mangor ar gyfer cynorthwyo rhieni i reoli problemau ymddygiad ac ymosodedd plant, a gwella cymhwysedd cymdeithasol plant gartref ac yn yr

Enghreifftiau o Arfer Da:

Genesis Cymru

“Mae dros 500 o rieni yn Wrecsam, gan gynnwys nifer sylweddol o Rieni Unigol, wedi cael cyngor, cymorth ac arweiniad er mwyn eu galluogi i fanteisio ar gyfleoedd hyfforddi a chyflogaeth drwy brosiect Genesis Cymru. Mae hyn yn digwydd ledled Cymru ...

Aeth llawer o'r rhai a fanteisiodd ar yr hyfforddiant ar gwrs llwyddiannus iawn 'Making Choices'. Cwrs rhagflas gofal plant oedd hwn a chafodd llawer o blant eu profiad cyntaf o ofal plant yn y creche a ddarparwyd am ddim.”¹²

¹¹ Cofnod y Trafodion t25, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

¹² Swyddfa Gwybodaeth i Blant Wrecsam ar ran Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Cymru – tystiolaeth ysgrifenedig.

¹³ Mae Home Start yn amcangyfrif bod ganddynt gontract gydag 86% o awdurdodau lleol ledled y DU. Tystiolaeth ysgrifenedig gan [Home Start](#)

ysgol. Roedd cam gweithredu 4 y Cynllun Gweithredu Rhianta yn cynnwys ariannu ar gyfer rhaglenni'r Blynyddoedd Rhyfeddol.

Bu datblygiadau deddfwriaethol hefyd a fydd yn effeithio ar waith rhianta a gyflwynir yng Nghymru gyda'r pwerau a roddwyd i'r Cynulliad Cenedlaethol ym maes tlodi plant a phlant agored i niwed.¹⁴ Dywedodd Llywodraeth Cynulliad Cymru wrthym y byddai'n cyflwyno deddfwriaeth ar ffurf Mesur y Cynulliad¹⁵ a fyddai'n cynnwys:

- Dyletswydd tlodi plant ar asiantaethau cyhoeddus;
- Dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu lleoedd gofal plant am ddim a gwasanaethau eraill blynyddoedd cynnar mewn manau penodol;
- Dyletswyddau ar awdurdodau lleol a fydd yn cyfateb i'r arweiniad a roddir ar gyfer darparu'r grant Cymorth;
- Cymorth i deuluoedd drwy Wasanaeth Cymorth Teuluol Integredig (IFSS), ac i gryfhau'r gwaith o orfodi rheoleiddio mewn lleoliad plant.

¹⁴ Daw'r pwerau hyn o'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol Plant Diamddiffyn a Thlodi Plant (*Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cymhwysedd Deddfwriaethol) (Lles Cymdeithasol a Meysydd Eraill) 2008* (Ebrill 2008))

¹⁵ Cyflwynwyd y Mesur Arfaethedig ynghylch Plant a Theuluoedd (Cymru) i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol ar 2 Mawrth 2009.

Y CYNLLUN GWEITHREDU RHIANTA

Effeithiolrwydd a dylanwad cyffredinol

Y cyfan yw'r Cynllun Gweithredu Rhianta yw cynllun gweithredu. Nid yw'n strategaeth lawn a ni fwriadwyd hynny, er y gallai rhai rhanddeiliaid fod wedi dymuno am strategaeth lawnach.

Roedd cytundeb yn y dystiolaeth a gawsom fod y Cynllun ei hun wedi helpu i godi proffil cymorth ac addysg rhianta a'i fod wedi gweithredu fel sbardun i fwy o gymorth. Yn wir, yn ei thystiolaeth ysgrifenedig, dywedodd y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau:

“Support to parents is now embedded across a number of portfolios and parenting is being mainstreamed across a range of policies and programmes. The Parenting Action Plan has provided the catalyst for this.”¹⁶

Fodd bynnag, dengys tystiolaeth arall a gawsom nad oedd y Cynllun Gweithredu yn ddigon uchelgeisiol ac mai cyfyngedig, anghyson a darniog fu llwyddiant rhai o'r camau gweithredu, na chyflawnwyd llawer ohonynt neu ddim ond yn rhannol y'u cyflawnwyd. Roedd tystiolaeth ysgrifenedig y Gweinidog yn tynnu sylw at nifer o gamau a oedd eisoes i'w datblygu. Fel Pwyllgor, mae hyn yn ein siomi a gofynnwyd i'r Gweinidog pam fod rhai camau gweithredu mewn cynllun tair blynedd a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2008 heb eu cyflawni o gwbl neu ddim ond yn rhannol.

Nid oedd y Cynllun Gweithredu yn seiliedig ar ddadansoddiad cynhwysfawr o anghenion rhieni o ran cymorth ac ni chafodd ei werthuso yn ystod ei fodolaeth. Mae rhai elfennau wedi cael eu cynhyrchu – er enghraifft cyhoeddwyd a dosbarthwyd tri llyfryn – ond ychydig iawn o wybodaeth sydd ar gael o ran yr hyn a lwyddodd y Cynllun i'w gyflawni, megis canlyniadau a'r effaith a gafodd ar safonau rhianta.

Y flaenoriaeth a'r cydgysylltu ar ran y llywodraeth

Roeddem yn pryderu o glywed ei bod yn ymddangos na chafodd y Cynllun Gweithredu ei hyrwyddo ar y lefel uchaf o fewn llywodraeth Cymru ac nad oedd arweiniad clir i ddatblygu rhai o'r cynlluniau gweithredu a chydgyssylltu gwaith.

Dywedodd Lucy Aktar, Swyddog Datblygu Rhianta Plant yng Nghymru,

“We hoped that the Parenting Action Plan would help to achieve more co-ordination, but that, largely, has not happened.”¹⁷

Dywedodd nad oes cydgysylltiad yn aml hyd yn oed o fewn gwahanol adrannau llywodraeth Cymru, ac er bod yr adrannau'n gwneud “tameidiau” o waith rhianta nid oes unrhyw gydgysylltu rhwng yr adrannau.¹⁸ Ategwyd hyn gan Tony Ivens gyda'r enghraifft ganlynol:

¹⁶ Papur y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc CYP(3)-17-08 (t2), *Ymchwiliad i'r Cynllun Gweithredu Rhianta*, Tystiolaeth ysgrifenedig gan y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau, 27 Tachwedd 2007

¹⁷ Cofnod y Trafodion t6, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

¹⁸ Cofnod y Trafodion t20, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

“I would like the Assembly Government to ensure that this all comes under a single umbrella. Lucy just gave the example of social justice—we had lobbied, as part of the parenting action plan, for other programmes in addition to Incredible Years to be evaluated. Although everyone supported that view, there was no money in the pot to do it. Then, completely out of left field, we were told that Strengthening Families¹⁹ was being evaluated by the social justice department. The officials in DCELLS knew nothing about it; the left hand was not talking to the right hand.”²⁰

Ariannu

Un ystyriaeth allweddol a gyflwynodd y dystiolaeth oedd y diffyg adnoddau a roddwyd – gan lywodraeth ganolog a llywodraeth leol – i weithredu'r Cynllun. Dywedodd un o'r tystion bod gweithredu'r Cynllun Gweithredu Rhianta yn gyfyngedig ar lefel leol, oherwydd y cystadlu am adnoddau, ac nad yw cymorth rhianta yn wasanaeth y gellir ei weithredu'n effeithiol ar gyllideb fach.²¹ Cyfeiriodd nifer o'r ymatebwyr at y diffyg mewn darpariaeth oherwydd y modd y targedir yr arian.

Dywedodd Tony Ivens wrth y Pwyllgor fod adborth anecdotaidd ar gymorth i rieni yn dangos bod gweithwyr proffesiynol ym maes rhianta yng Nghymru yn ystyried eu hunain yn gefndryd tlawd wrth gymharu â Lloegr.²² Dywedodd fod llawer o'r gweithwyr proffesiynol ym maes rhianta o'r farn bod llawer mwy o adnoddau yn cael eu darparu ar gyfer cynorthwyo rhianta yn Lloegr na'r hyn sydd ar gael i gynorthwyo rhianta yng Nghymru.²³ Canfu Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru na fu unrhyw arian penodol i gynorthwyo datblygiadau rhianta yng Nghymru, ac i'r gwrthwyneb, cadarnhaodd yr Adolygiad o Wariant 2002, Gronfa Rhianta tair blynedd o £25 miliwn ar gyfer Lloegr (2003-06).²⁴

Mae llywodraeth Cymru wedi ariannu gwariant canolog o ran y Cynllun drwy gyllidebau a frigidorrwyd o gyfanswm y Gronfa Cymorth. Dengys gwariant a gofnodwyd yn erbyn y cyllidebau hyn bod llywodraeth Cymru wedi gwario £390,000 ar weithgareddau a oedd yn gysylltiedig â'r Cynllun dros y tair blynedd hyd at fis Mawrth 2008, ond daeth Swyddfa Archwilio Cymru i'r casgliad:

“While some additional resources have been provided to increase support to parents, it is impossible to be precise about the overall level of expenditure on parenting support through local Cymorth funding.”²⁵

Ymateb llywodraeth Cymru i ni oedd bod llawer o'r darpariaethau yn y Cynllun Gweithredu Rhianta a oedd yn bosibl eu cyflwyno yn cael eu datblygu drwy

¹⁹ Nod y Rhaglen Cryfhau Teuluoedd yw lleihau a rhwystro camddefnyddio sylweddau a phroblemau ymddygiad eraill ymysg pobl ifanc, drwy helpu rhieni i wella eu sgiliau rhianta.

²⁰ Cofnod y Trafodion t21, 9 Hydref, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

²¹ Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf – Gwasanaeth y Blynyddoedd Cynnar a Chymorth Teuluoedd, Tystiolaeth ysgrifenedig

²² Cofnod y Trafodion, t20, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

²³ Ibid, t18

²⁴ Swyddfa Archwilio Cymru (Hydref 2008) *Adolygiad o Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru*, para 48, t12

²⁵ Ibid. para 6, t4

raglenni y mae eisoes wedi clustnodi arian ar eu cyfer.²⁶ Er enghraifft, roedd gan Dechrau'n Deg elfen cymorth rhianta gwerth £1.7 miliwn yn 2007-08.²⁷

Darparu gwybodaeth

Er ein bod yn cytuno bod mwy o wybodaeth ar gael i rieni, mae'n anodd dweud pa mor effeithiol ac ystyrlon ydyw.

Ar hyn o bryd, mae awdurdodau lleol yn darparu gwybodaeth i rieni a gofalgwyr drwy wasanaethau fel y Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd (arferai gael ei alw'n Wasanaethau Gwybodaeth i Blant), gyda llawer yn sicrhau manau lloeren mewn canolfannau plant integredig ac ysgolion uwchradd. Yn eu tystiolaeth ysgrifenedig, disgrifiodd Cyngor Sir y Fflint enghreifftiau o waith a gyflawnwyd gan y Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant, gan nodi:

“the CIS also distribute Easter and Summer Fun Booklets which incorporate information about activities for children and information to support parents such as top tips, parenting programmes, access to Parentline Plus. In addition the next development will be to utilise a text messaging alert system which will bring information about parenting directly to the attention of parents”.²⁸

Dyweddodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru mewn tystiolaeth ysgrifenedig,

“the role of the CIS/FIS in Wales is crucial in ensuring that parents and carers know how to access services that are on offer in the local area. However many CIS/FIS lack the resources necessary to extend their services beyond their statutory duties, which were enhanced by the *Childcare Act 2006*.”²⁹

O fis Ebrill 2008, cafodd y dyraniad arian Cymorth a glustnodwyd i'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd ei drosglwyddo i'r Grant Cynnal Refeniw.³⁰

Yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni ar 25 Chwefror 2009, canfuwyd nad yw'r rhan fwyaf o rieni yn ymwybodol o'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd na'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant. Deallwn ei bod yn fwriad gan lywodraeth Cymru lansio ymgyrch hysbysebu genedlaethol yn y dyfodol ar y Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd.

Canfuwyd yn ein hymchwiliad hefyd bod angen profi ffyrdd gwahanol o gyfathrebu â rhieni, gan ystyried ffactorau fel lefelau llythrennedd, defnydd o dechnoleg a'r ffyrdd o gyfathrebu sydd orau ganddynt, fel y gall pob rhiant gael gafael ar gyngor a chymorth ystyrlon pan mae ei angen arnynt. Er enghraifft, wrth drafod y rhieni hyn, nododd Sara Vaughan o Home Start, sef sefydliad sy'n gweithio gyda theuluoedd anodd eu cyrraedd:

“not ringing helplines. We have set up some text-buddy schemes, where parents can text for help and support, which is working well.

²⁶ Cofnod y Trafodion, t20, 27 Tachwedd 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

²⁷ Swyddfa Archwilio Cymru (Hydref 2008) *Adolygiad o Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru*, para 50, t13

²⁸ Cyngor Sir y Fflint ar ran Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Sir y Fflint, Tystiolaeth ysgrifenedig.

²⁹ Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Tystiolaeth ysgrifenedig

³⁰ Swyddfa Archwilio Cymru (Hydref 2008) *Adolygiad o Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru*, para 13

That might be a more appropriate way of supporting families than telephone helplines.”³¹

Credwn hefyd fod angen un ffynhonnell wybodaeth sy'n berthnasol i Gymru o ran y gwasanaethau sydd ar gael i rieni a bod y wybodaeth honno'n gysylltiedig â gwybodaeth berthnasol leol. Byddai wedi bod yn bosibl darparu hyn drwy sefydlu'r wefan Rhwydrhieni, a oedd yn un o gamau gweithredu'r Cynllun Gweithredu Rhianta, ond ni ddigwyddodd hyn. Fel y dywedodd Rhwydwaith Rhieni Caerffili, mae'r mater hwn wedi gwaethygu gan ei bod yn anodd gwybod a yw'r wybodaeth ar gael ar wefannau eraill, fel y Sefydliad Teulu a Rhianta a'r Llinell Rhieni a Mwy, sy'n berthnasol i Gymru. O ganlyniad, meddai Rhwydwaith Rhieni Caerffili:

“it can be difficult for organisations such as ours to get the information out there, even if it is not first-hand experience, and sharing information can be difficult because there is nothing available.”³²

Diffyg cyflawni pwyntiau gweithredu penodol

Roedd y dystiolaeth ysgrifenedig a dderbyniwyd yn glir o ran pa agweddau ar y Cynllun Gweithredu a gyflawnwyd, pa rai nas cyflawnwyd a pha rai a gyflawnwyd yn rhannol.

Roedd yn ddefnyddiol cael y wybodaeth a dderbyniwyd ar ffurf tabl sy'n dangos i ba raddau y mae pob un o'r 10 cam gweithredu wedi cael eu cyflawni, yn ôl y dystiolaeth a gawsom. Caiff ymatebion y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau i ystyriaeth y Pwyllgor o bob cam gweithredu eu cynnwys yn y tabl hefyd.³³

Crynodeb o'r Camau Gweithredu	A yw wedi'i gyflawni ?	Manylion
1. Datblygu llinell gymorth ddwyieithog genedlaethol i rieni.	Nac ydyw	Dal yn ôl oherwydd anghydfod ynglŷn ag ariannu rhwng llywodraeth Cymru ac Adran Plant, Ysgolion a Theuluoedd San Steffan. Yn ein cyfarfod anffurfiol â grwpiau rhieni, mynegodd llawer o rieni gefnogaeth gref dros linell gymorth gyfrinachol, ddwyieithog, am ddim a gaiff ei hysbysebu'n eang a fyddai'n gallu eu cyfeirio at wasanaethau cymorth lleol i rieni, gan gynnwys gweithdai cyn-enedigol a rhwydweithiau rhieni. Pwysleisiwyd y dylai'r llinell gymorth gael ei hyrwyddo fel un heb stigma, a'r pwyslais arni

³¹ Cofnod y Trafodion t9, 11 Rhagfyr 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

³² Cofnod y trafodion t24, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

³³ Ymatebion a wnaed ym Mhapur y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc CYP(3)-17-08 (p2), *Ymchwiliad i'r Cynllun Gweithredu Rhianta*, Tystiolaeth ysgrifenedig gan y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau, 27 Tachwedd 2007

		<p>fel cymorth i rieni. Awgrymodd un rhiant hefyd y dylai'r llinell gymorth hon fod ar gael mewn ieithoedd ar wahân i Gymraeg a Saesneg.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>“Mae'n amlwg bod angen sefydlu llinell gymorth ddwyieithog yng Nghymru ac rydym yn awyddus i weithredu hyn er mwyn cynorthwyo rhieni.</p> <p>Rwyf wedi nodi'r pryderon a fynegwyd gan amryw gyrrff a gallaf gadarnhau bod fy swyddogion wrthi ar hyn o bryd yn edrych i weld sut y gallwn fynd yn ein blaen o ran hyn a hefyd i weld pa adnoddau a fydd yn arwain at ganlyniadau cadarnhaol.</p> <p>Mae trafodaethau â'r Adran Plant, Sgiliau a Theuluoedd yn mynd yn eu blaen er mwyn cael cyllid i gefnogi'r datblygiad hwn. Yn y cyfamser, mae Llinell Rhieni a Mwy (Parentline Plus) yn parhau i dderbyn galwadau o Gymru.”</p>
<p>2. Datblygu a dosbarthu cyfres o lyfrynnau ar gyfer pob rhiant newydd.</p>	<p>Ydyw</p>	<p>Cyhoeddwyd tri llyfryn ond cawsom beth tystiolaeth fod problemau wedi codi wrth eu dosbarthu, a rhai pobl yn holi sut i gael mwy o gofiau.</p> <p>Nid oedd llawer o'r bobl yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni yn gyfarwydd â'r llyfrynnau. Awgrymodd y rhieni y dylai'r llyfrynnau gael eu dosbarthu fel rhan o'r broses cyn-enedigol, ac y gallai llyfrynnau perthnasol gael eu rhoi i blant i ddod adref o'r ysgol. Dywedodd rhieni hefyd fod diffyg gwybodaeth ar sut i rieni drin pobl ifanc yn eu harddegau. Dywedodd un rhiant, “teenagers push boundaries, and parents don't know where to get help from.”³⁴ Awgrymodd un rhiant y dylai'r fersiynau Cymraeg a Saesneg o'r llyfrynnau gael eu gwahanu fel nad ydynt mor drwm ac anodd eu cario.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>“Ein bwriad yw parhau i ddosbarthu'r llyfrynnau hyn er mwyn sicrhau ein bod yn</p>

³⁴ Cyfarfod anffurfiol y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc â rhieni, 25/2/09

		<p>cyrraedd rhieni a'u bod yn derbyn cymorth.</p> <p>Gan fod y llyfrynnau hyn wedi cael eu hailbrentio y llynedd y maent bellach ar gael i bawb sy'n rhieni newydd am y ddwy flynedd nesaf. Yn ystod y cyfnod hwnnw byddwn yn ymgynghori â'r rhai a dderbyniodd y llyfrynnau yn ogystal â'r gweithwyr proffesiynol a fu ynghlwm wrth y gwaith i drafod eu gwerth o ran dosbarthu mwy ohonynt."</p>
<p>3. Sefydlu gweithgor yn ystod hydref 2005 i ystyried adroddiad Cronfa Beth Johnson ar deidiau a neiniau a chynnig rhaglen weithredu fras.</p>	<p>Yn rhannol</p>	<p>Sefydlwyd gweithgor a wnaeth 17 o argymhellion, ond mae diffyg eglurdeb o ran a ydynt wedi'u gweithredu ac os hynny, sut.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>"Mae yna rai materion sy'n mynd rhagddynt o hyd yn deillio o'n gwaith ar fod yn daid a nain ac argymhellion y Gweithgor ar Fod yn Daid a Nain. Dyma grynodedb o'r camau gweithredu hyn:</p> <p>Rydym yn argymhell cynnal arolwg o'r defnydd a wneir gan awdurdodau lleol o ofal gan deulu a chyfeillion, ac o'r trefniadau sy'n bodoli i ddarparu cymorth ariannol. Caiff hyn ei wneud drwy'r Mesur Plant a Phobl Ifanc sy'n cynnig darparu fframwaith ar gyfer gofal gan deulu a chyfeillion.</p> <p>Canllawiau i awdurdodau lleol i roi gwedd gliriach ar y defnydd o ofal gan deulu a chyfeillion, i sicrhau y cydymffurfir â'rgofynion statudol ac i sicrhau cydraddoldeb o ran triniaeth. Caiff hyn ei wneud drwy'r gwaith yn gysylltiedig â'r Mesur Plant a Phobl Ifanc.</p> <p>Argymhellwyd defnyddio'r pecyn cymorth a luniwyd gan y Grwp Hawliau'r Teulu. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi ariannu cynhyrchu fersiwn Gymraeg o Lyfr Hawliau'r Teulu a'r pecyn cymorth sydd i'w gyhoeddi ym mis Mawrth 2009.</p> <p>Cydnabod y rôl sydd gan deidiau a neiniau i'w chwarae wrth gefnogi rhieni yn y canllawiau sy'n cael eu paratoi ar yr hyn y gellir ei wneud i gryfhau teuluoedd wrth</p>

		bontio'r cenedlaethau. Y bwriad yw datblygu'r canllawiau a'u cyhoeddi ym mis Rhagfyr 2009.”
4. Ariannu rhaglen hyfforddiant i ehangu sgôp rhaglenni'r Blynyddoedd Rhyfeddol a chomisiynu'r Sefydliad Gofal Cymdeithasol er Rhagoriaeth (SCIE) i lunio gwybodaeth am raglenni eraill sy'n seiliedig ar dystiolaeth a ddefnyddir yng Nghymru sy'n gallu llywio penderfyniadau ar fuddsoddiad yn y dyfodol.	Yn rhannol	<p>Roedd rhai o'r bobl a ymatebodd yn holi a yw rhieni yn gweld manteision ehangu'r rhaglen. Mae sail dystiolaeth dda i'r Blynyddoedd Rhyfeddol, ond bu problemau yn y ddarpariaeth. Er enghraifft, canfu Swyddfa Archwilio Cymru bod canlyniadau'r Blynyddoedd Rhyfeddol yn glir gan fod pobl yn cael eu hyfforddi a deunyddiau hyfforddi'n cael eu prynu, ond nad yw llywodraeth Cymru wedi gwerthuso effaith yr hyfforddiant yn lleol.³⁵ Dywedodd NCH (o dan yr enw newydd Gweithredu Dros Blant) nad yw'r rhai sydd wedi cael hyfforddiant o dan y rhaglen hon 'bob amser wedi mynd ymlaen i ddarparu', ac and yw'n diwallu anghenion pob rhiant, yn arbennig y rhai anodd eu cyrraedd.³⁶</p> <p>Cynhaliwyd cyfarfod cychwynnol rhwng swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru a SCIE ond ni fu unrhyw ddatblygiadau.</p> <p>Yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni, clywsom brofiadau cymysg o raglen y Blynyddoedd Rhyfeddol, gyda nifer o'r rhieni yn nodi bod llawer o'r deunyddiau a ddefnyddir yn edrych yn hen a'u bod yn fwy priodol yn ôl diwylliant i rieni yn yr Unol Daleithiau na Chymru. Roedd rhai o'r farn bod y technegau a ddysgwyd yn ddoniol, er bod eraill yn fwy cadarnhaol, gydag un rhiant yn nodi y dylai'r technegau a ddysgir gael eu defnyddio mewn ysgolion hefyd.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>“Rydym yn parhau i roi cyllid i ymchwilio i raglenni rhianta a'u gwerthuso gan gydnabod yr angen am sylfaen gadarn o dystiolaeth all gael ei defnyddio i lywio datblygiadau yn y dyfodol. Mae hyn yn cynnwys:</p> <p><i>Blynyddoedd Rhyfeddol Cymru</i> – bydd yn derbyn £100,000 dros dair blynedd i werthuso rhaglen ymyrraeth newydd ar gyfer</p>

³⁵ Swyddfa Archwilio Cymru (Hydref 2008) *Adolygiad o Gynllun Gweithredu Rhianta Llywodraeth Cynulliad Cymru*. para 56, t15

³⁶ NCH Cymru, Tystiolaeth ysgrifenedig

		<p>rhieni babanod a phlant bach o'u geni hyd at 36 mis oed sy'n hyrwyddo dulliau cadarnhaol o fod yn rhieni ac yn lleihau'r risg o weld plant yn datblygu problemau ymddygiadol ac emosiynol gan gynnwys anhwylder ymddygiad.</p> <p><i>Cysylltiadau Teuluol</i> - £100,000 dros dair blynedd tuag at y gost o werthuso Rhaglen Cysylltiadau Teuluol – Magu Plant. Mae'r gwerthusiad wedi'i gomisiynu ar y cyd gan dair ardal awdurdod lleol (Caerdydd, Casnewydd a Thor-faen) drwy eu Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc. Bydd y dystiolaeth a gasglwyd o ganlyniad i'r gwerthusiad yn llywio'r penderfyniad a all y rhaglen hon, sydd ar hyn o bryd yn cael ei gweithredu yn ardaloedd yr awdurdodau lleol hyn, gael ei chynnwys ymysg y rhaglenni a gymeradwywyd o dan y rhaglen Dechrau'n Deg.</p> <p><i>Prifysgol Caerdydd</i> – Mae swm o £136,021 wedi'i ddyfarnu i Brifysgol Caerdydd dros dair blynedd i ymestyn yr ymchwil a wnaed gan Dr Gordon Harold ar effeithiau gwrthdaro rhwng rhieni ar blant. Bydd y gwaith ymchwil hwn yn asesu pa mor effeithiol yw'r rhaglen addysg rhianta a bydd yn canolbwyntio ar effaith y berthynas rhwng gwahanol aelodau o'r teulu ar les emosiynol ac ymddygiadol plentyn yn ystod y cyfnod o drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd.</p> <p>Rydym hefyd yn yr ail flwyddyn o werthuso Cymorth a Dechrau'n Deg gan gonsortiw dan arweiniad IPSOS, MORI a SQW. Un o'r themâu astudiaeth yn 2008-09 yw cyflwyno rhaglenni rhianta o dan adain Cymorth a Dechrau'n Deg.”</p>
<p>5. Cryfhau cyfranogiad rhieni yn y broses o gynllunio Partneriaethau Fframwaith o haf 2006.</p>	<p>Gwell ond darniog</p>	<p>Mae Canllaw Ymarfer wedi cael ei ddisbarthu, ond mae angen gwneud mwy o waith ar gyfranogiad rhieni.</p>

<p>6. Comisiynu gwaith ar ddechrau 2006 i lunio canllaw arfer da ar gyfer Partneriaethau ar gyfranogiad rhieni a'u grymuso.</p>	<p>Ydyw</p>	<p>Dosbarthwyd canllaw ymarfer ym mis Medi 2006 ond nid oedd dulliau o gyfleu sut roedd yr argymhellion yn cael eu gweithredu ac a oedd yr argymhellion yn cael eu gweithredu o gwbl.</p>
<p>7. Bydd gofyn i Bartneriaethau Fframwaith ystyried, fel rhan o'u gwaith cynllunio, anghenion rhieni a gofalwyr a sut y bydd asiantaethau yn cydweithio er mwyn eu diwallu, gan gynnwys y camau perthnasol a nodir yn y Fframwaith Gwasanaeth Cenedlaethol ar gyfer Plant, Pobl Ifanc a Gwasanaethau Mamolaeth.</p>	<p>Aneglur</p>	<p>Ymateb y Gweinidog i gyflawni camau gweithredu 5, 6 a 7</p> <p>“Caiff pwysigrwydd cael rhieni a gofalwyr i fod yn rhan o Bartneriaethau Plant a Phobl Ifanc lleol a'u gwaith o baratoi eu Cynlluniau Plant a Phobl Ifanc ei bwysleisio yn ein dogfennau cyfarwyddyd, <i>Partneriaethau Cryfach i Wella Canlyniadau</i> (Awst 2006) a <i>Cynllunio ar y Cyd i Wella Canlyniadau</i> (Medi 2007). Cyhoeddwyd hefyd <i>Cyfranogiad Rhieni: Canllawiau Ymarfer ar gyfer Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc</i> ym mis Medi 2006 yn rhan o'r cam gweithredu hwn.</p> <p>Mae tystiolaeth glir yng nghopiâu drafft y Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc a gyhoeddwyd at ddibenion ymgynghori yn gynharach eleni fod y Cynllun Gweithredu Rhianta wedi llwyddo i godi proffil rhianta a sicrhau bod mwy o flaenoriaeth yn cael ei rhoi i gefnogi rhieni yn lleol. Mae tystiolaeth hefyd fod y Partneriaethau yn llwyddo fwyfwy i ymgysylltu â rhieni a gofalwyr wrth gynllunio ac adolygu eu gwasanaethau.</p> <p>Mae'r Cynlluniau drafft yn awgrymu bod gan dri chwarter y Partneriaethau naill ai Gynlluniau Gweithredu Rhianta yn eu lle neu eu bod wrthi yn eu datblygu. Nodir bod y chwarter sy'n weddill wedi nodi fel blaenoriaeth y bwriad i gynyddu lefel y cymorth a roddir i rieni yn yr ardal.</p> <p>Rhodddwyd adnoddau ychwanegol i gynyddu'r cymorth i rieni drwy gyllid o dan adain Cymorth yn lleol. Mae'r Cynlluniau yn dangos yn glir bod cyllid Cymorth a Dechrau'n Deg yn cael ei ddefnyddio at y pwrpas hwn.”</p>
<p>8. Awdurdodau Addysg Lleol a Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant i</p>	<p>Darniog</p>	<p>Mae treialon wedi cael eu cynnal ond mae'r darlun cyffredinol yn ddarniog ac mae angen</p>

<p>dreialu lloerennau Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant mewn ysgolion cynradd ac uwchradd ac ysgolion bro, ynghyd â'r canolfannau plant integredig.</p> <p>(Erbyn hyn, mae'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant wedi cael eu henwi'n Wasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd</p>		<p>ei werthuso.</p> <p>Yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni, nid oedd y rhieni'n adnabod enw'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant na'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>"Ym mis Hydref 2006 ysgrifennodd Llywodraeth y Cynulliad at bob Cyfarwyddwyr Addysg, pob Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc a Gwasanaethau Gwybodaeth Plant i wahodd Awdurdodau Addysg Lleol a'r Gwasanaethau Gwybodaeth Plant i dreialu canolfannau Gwasanaethau Gwybodaeth Plant mewn ysgolion cynradd ac uwchradd, ar y cyd â'r ysgolion bro ac yn y canolfannau integredig newydd. Fe wnaethom ofyn am wybodaeth am ganolfannau sydd eisoes yn bod a gofyn i bob awdurdod lleol ystyried eu gallu ar y pryd ac yn y dyfodol i dreialu canolfannau o'r fath mewn nifer o wahanol leoliadau. Cawsom ymateb cadarnhaol a byddwn yn parhau i drafod gyda NAFIS y cyfle i fwrw ymlaen â hyn yng nghyd-destun yr ymgyrch farchnata.</p> <p>Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod gwybodaeth addas ar gael yn ehangach i rieni. Bu Tîm Cyfranogiad APADGOS yn gweithio'n agos gyda chynrychiolwyr Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd er mwyn codi eu proffil yng Nghymru. Canlyniad hyn fydd cynnal ymgyrch hysbysebu genedlaethol i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd ynghylch eu gwasanaethau. Y prif amcanion fydd datblygu gwefan genedlaethol a rhif ffôn cenedlaethol ac adolygu'r canllawiau gwybodaeth sydd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru i rieni yn y llyfryn, <i>Dewis Gofal Plant</i>. Bydd cael un rhif ffôn yn sicrhau bod pobl sy'n galw yn cael eu rhoi drwodd yn uniongyrchol i'w canolfan Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd agosaf, yn dibynnu ar ble yn union y gwnaed yr alwad. Bydd hefyd yn hwyluso trefnu ymgyrchoedd marchnata cenedlaethol heb orfod rhestru 22 o wahanol rifau ffôn.</p> <p>O ganlyniad i gynnal ymgyrch farchnata</p>
--	--	---

		ehangach a newid yr enw i Wasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd, ein nod yw cyrraedd y rhieni hynny nad oeddent yn gwybod am y gwasanaethau cyn hynny. Byddwn hefyd yn parhau i weithio'n agos gyda'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd ac yn ail-werthuso'r camau nesaf i'w cymryd. “
9. Parhau i gydweithio ag Awdurdodau Addysg Lleol, Estyn a chyrff llywodraethu ysgolion i hybu cyfranogiad rhieni mewn ysgolion.	Darniog	<p>Nid yw llywodraeth Cymru wedi canfod arweinydd i ddatblygu hyn ac nid oedd rhai o'r ymatebwyr yn ymwybodol o unrhyw gynnydd. Er bod ysgolion hefyd yn dechrau ymgysylltu â rhieni a gofalwyr, dywedodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru nad oedd unrhyw arweiniad ar y mater hwn ar hyn o bryd.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>“Er mai prin yw'r hyn a wnaed hyd yma ynghylch y cam gweithredu hwn, mae'r Cynllun Gweithredu Rhianta wedi codi proffil rhianta o fewn polisi ysgolion ac mae mwy o sylw yn cael ei roi iddo.”</p>
10. Datblygu Rhwydrhieni ymhellach i sicrhau ei bod yn addas i bob rhiant.	Nac ydyw	<p>Daeth y wefan i ben.</p> <p>Roedd rhai o'r rhieni yn ein cyfarfod anffurfiol yn cwestiynu beth yw gwerth cyffredinol gwefan gyda gwybodaeth i rieni. Dywedodd un rhiant: “I'm not being funny, but we don't all have computers.”³⁷</p> <p>Dywedodd rhiant arall, “when you've got a family crisis and things are kicking off, the last thing that people want to do is to log on to a computer and search for information.”³⁸</p> <p>Roedd rhieni eraill, fodd bynnag, yn arbennig tadau, yn cefnogi gwefan benodol i ddarparu gwybodaeth am sgiliau rhianta ar gyfer rhieni, a'u cysylltu â gwybodaeth am wasanaethau lleol.</p> <p>Ymateb y Gweinidog:</p> <p>“Mae gwaith ar droed ar hyn o bryd i roi gwybodaeth i rieni ar dudalennau Addysg gwefan Llywodraeth Cynulliad Cenedlaethol. Mae'r deunydd blaenorol oedd yn berthnasol i rieni yn cael ei ailysgrifennu ar hyn o bryd a'r nod yw cwblhau'r deunydd newydd i'w</p>

³⁷ Cyfarfod anffurfiol Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc â rhieni , 25/02/09

³⁸ Ibid.

		ychwanegu erbyn diwedd mis Rhagfyr 2008. Bydd y cynnwys yn cael ei ymestyn drwy dynnu ar ffynonellau ehangach o wybodaeth ar draws Llywodraeth y Cynulliad.”
--	--	--

DATBLYGU GWAITH RHIANTA

Mae ein tystiolaeth yn tynnu sylw at nifer o feysydd lle y gellir datblygu gwaith rhianta fwyaf effeithiol.

Bylchau yn y ddarpariaeth gwasanaeth na chyfeirir atynt yn y Cynllun Gweithredu Rhianta

Yn ystod ein hymchwiliad, roedd canfod bylchau sylweddol yn y ddarpariaeth gwasanaeth yn peri pryder i ni. Ni chynhaliwyd unrhyw waith mapio Cymru gyfan na dadansoddiad o anghenion i nodi'r bylchau yn y gwasanaeth a nodi pa wasanaethau sydd ar gael a lle.

Rydym wedi cael tystiolaeth gyson yn nodi bylchau sylweddol yn y gwasanaeth nas ystyriwyd fel rhan o'r Cynllun Gweitherdu Rhianta. Mae hyn yn cynnwys cymorth i: dadau; rhieni plant hŷn/plant yn eu harddegau; rhieni a rhieni sydd â phartneriaid yn y carchar neu o dan warchodaeth; tadau sydd ar raglenni cyn-rhyddhau o'r carchar; rhieni ifanc; rhieni sy'n camddefnyddio sylweddau; rhieni mewn cymunedau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig; rhieni anabl neu rieni plant anabl.

Er enghraifft, nid oedd y Cynllun yn nodi'n union sut y byddai rhieni anabl neu rieni plant anabl yn cael eu cynorthwyo, felly nid oedd yn syndod i ni ganfod "nad oedd tystiolaeth" fod y Cynllun Gweithredu: wedi cael unrhyw effaith ar anghenion cymorth rhieni plant anabl.⁴¹ Yn yr un modd, dywedodd Advocacy Action Wales a Mencap:

"there is no evidence that the Parenting Action Plan has had a significant positive impact on parents with learning disabilities."⁴²

Enghreifftiau o Arfer Da:

Gwasanaethau Ataliol

"Mae Conwy wedi ennill gwobr Rhagoriaeth Cymru am wasanaethau ataliol a oedd yn cynnwys tîm cymorth rhieni yn yr adran gwasanaethau cymdeithasol sy'n rhoi cymorth i'r teuluoedd mwyaf bregus ac sy'n seiliedig ar gymorth mentora a chymorth ymarferol; DARRT, sy'n cynorthwyo rhieni i wella rhianta drwy reoli eu caethiwed a chynnig cymorth 24 awr os oes angen; a'r grŵp Tigers, sef rhaglen rianta i rieni pobl ifanc ac sy'n ymgysylltu'n dda â thadau yn ogystal â mamau. Mae Conwy hefyd yn cynnal cynllun Caring Dads ar gyfer achosion o gam-drin domestig a Butterflies, sy'n cynnig yr un cymorth i famau."³⁹

Llyfryn Gwrthfwlio

"Un elfen o etifeddiaeth yr ymgyrch yn Wreccsam yw llunio'r llyfryn 'Top tips for Parents on bullying'. Byddai'n bosibl ei ddefnyddio fel enghraifft o arfer da ledled Cymru."⁴⁰

³⁹ Y Grŵp Gwasanaethau Plant (Cymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru / Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol), Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴⁰ NSPCC Cymru/Wales, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴¹ Plant Anabl yn Cyfri Cymru, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴² Advocacy Action Wales a Mencap Cymru, Tystiolaeth ysgrifenedig

Cyfeiriodd y dystiolaeth ysgrifenedig hefyd at yr amrywiaeth o wasanaethau sydd ar gael mewn ardaloedd gwledig.

Gwnaeth y Cynllun Gweithredu Rhianta argymhelliad penodol am deidiau a neiniau gan eu bod yn aml yn rhoi cymorth rhianta pwysig. Fodd bynnag, er i weithgor gael ei sefydlu i ystyried Adroddiad Sefydliad Beth Johnson ar deidiau a neiniau, a'i fod wedi gwneud nifer o argymhellion, nid yw'n glir a yw argymhellion y gweithgor yn cael eu gweithredu. Fel y dywedodd Angela Burns AC, aelod o'r Pwyllgor: "what is the point of setting up the working group if you are going to take no notice of it?"⁴³

Roedd y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau yn cydnabod fod gwaith i'w wneud eto o ran rhoi cymorth i deidiau a neiniau.

Goresgyn y rhwystrau i rieni allu defnyddio gwybodaeth a gwasanaethau

Cawsom lawer o dystiolaeth am y rhwystrau a all atal rhieni a gofalmwyr rhag defnyddio'r wybodaeth, y gwasanaethau a'r cymorth sydd eu hangen arnynt. Gwelsom nad yw rhieni bob amser yn ymwybodol o'r gwasanaethau cymorth sydd ar gael iddynt, na sut i'w defnyddio a bod ffactorau fel diffyg sgiliau ym maes llythrennedd neu anabledau dysgu yn gallu rhwystro rhieni rhag ceisio cael gafael ar gymorth, yn arbennig os nad yw'r wybodaeth ar gael mewn fformatau addas.

Clywsom am rai o'r anawsterau ymarferol sy'n wynebu rhieni wrth geisio cael gafael ar wasanaethau, fel costau gofal plant ac mae diffyg capasiti mewn cefnogaeth crèche i gyd-fynd â grwpiau rhieni. Clywsom hefyd y gall costau llogi ystafelloedd, cinio, lluniaeth, trafnidiaeth a gofal plant fod yn rhwystr sylweddol o ran darparu gwasanaethau.

Mae lleoliadau'r digwyddiadau cymorth i rieni hefyd yn bwysig yng nghydestun lleddfu'r ofn a'r stigma a hwyluso gwell mynediad. Dengys y dystiolaeth a gawsom fod potensial i ddatblygu gwasanaethau i rieni mewn ysgolion, gydag arian ar gael i gefnogi hyn drwy grant yr Ysgolion Bro. Byddai angen i'r gweithgareddau hyn gael cefnogaeth y Pennaeth a'r corff llywodraethu ynghyd â lle priodol i weithio gydag oedolion. Fod bynnag, credwn fod angen defnyddio amrywiaeth o gyfleusterau cymunedol i ddarparu gwasanaethau i rieni, gan ei bod yn bosibl i rai rhieni fod wedi cael profiadau anhapus yn yr ysgol yn y gorffennol ac y gallai hyn eu rhwystro rhag defnyddio adeiladau ysgolion. Ni ddylid ystyried ysgolion fel yr unig opsiwn a dylid defnyddio adeiladau eraill hefyd i gynorthwyo rhieni.

Mae rhai materion penodol sy'n ymwneud â chanfyddiadau o ran cymorth rhianta a gall hyn rwystro rhai grwpiau arbennig o rieni rhag defnyddio'r gwasanaethau sydd eu hangen arnynt. Mae gwahaniaeth i'w gael o ran rhyw'r bobl sy'n defnyddio'r gwasanaethau er bod modelau da ar gael o weithio gyda thadau. Mae llawer o dadau yn credu mai ar gyfer mamau y targedir y gwasanaethau, yn hytrach na'r ddau riant, a bod y gwasanaethau yn 'rhy fenywaidd'. Er enghraifft, dywedodd Tony Ivens wrthym fod rhaglen y

⁴³ Cofnod y Trafodion t9, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Blynyddoedd Rhyfeddol wedi cael ei gwerthuso fel un sy'n effeithiol gyda mamau, ond nad oes data o ran pa mor effeithiol yw gyda thadau.

Materion yn ymwneud â'r gweithlu

Mae'r mater o ryw'r bobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth hefyd yn berthnasol i realiti'r sefyllfa gan mai menywod yw mwyafrif y gweithlu gofal plant. Ni wnaeth y Cynllun Gweithredu Rhianta fynd i'r afael â materion sy'n ymwneud â'r gweithlu na natur fenywaidd gwaith gofal plant a'r gweithwyr proffesiynol eraill sy'n gysylltiedig â hynny. Gan mai menywod yw dros 99% o'r bobl sy'n gweithio ym maes gofal plant, clywsom gan ein tystion mai barn llawer o bobl yw nad swydd i ddynion yw gofal plant.⁴⁴

Credwn y dylid gwneud mwy o waith i archwilio sut y gellir annog dynion yn ogystal â menywod i weithio ym maes gofal plant a bydd hyn yn arwain at yr angen am well mynediad i hyfforddiant a chydabyddiaeth.

Dim stigma a gwasanaethau cyffredinol

Roedd ein holl dystion yn cytuno â gwerth dim stigma a gwasanaethau cyffredinol. Dangosodd y dystiolaeth ysgrifenedig a gawsom nad oedd rhai rhieni am ofyn am gymorth rhianta, am fod cywilydd, neu ofn, arnynt. Er enghraifft, clywsom fod ofn ar rai rhieni y byddai'r gwasanaethau cymdeithasol yn ymyrryd pe baent yn ceisio gofyn am help. Yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni ar 25 Chwefror 2009, disgrifiodd y rhieni brofiadau cymysg o weithio gydag ymwelwyr iechyd a gwasanaethau cymdeithasol, gyda llawer yn cwyno eu bod yn cael eu beirniadau yn hytrach na'u cynorthwyo.⁴⁵ Mynegwyd pryderon hefyd nad yw rhai ymwelwyr iechyd yn cyfeirio rhieni'n effeithiol at wasanaethau cymorth lleol, fel Home Start. Dywedodd rhai rhieni hefyd eu bod yn gwybod am rieni eraill a oedd ofn sôn am broblemau (fel iselder neu gam-drin domestig) wrth wasanaethau swyddogol (fel meddygon, yr heddlu neu'r gwasanaethau cymdeithasol) am fod ofn arnynt na fyddai'r wybodaeth yn cael ei chadw'n gyfrinachol ac y byddai'r gwasanaethau cymdeithasol yn mynd â'u plant oddi arnynt.

Dywedodd rhieni eraill – yn arbennig yn ystod ymweliad y rapporteur â Sir y Fflint ar 2 Mawrth – bod wedi bod ofn arnynt gyfaddef eu bod yn wynebu problemau, fel iselder ar ôl geni, hyd yn oed i'w teuluoedd eu hunain am nad oeddynt am gael eu hystyried yn "fethiant" fel rhieni. Awgrymwyd y gallai tadau ei chael yn anodd gofyn am gymorth, yn arbennig o ran materion fel cefnogi'r wraig/partner i rianta, neu manteisio'n llawn ar yr amser prin sydd ganddynt weithiau gyda'u plant.

Clywsom hefyd fod llawer o rieni yn teimlo bod gweithio gyda sefydliadau o'r sector gwirfoddol yn llai o stigma, gydag un rhiant yn dweud mai Barnardos

⁴⁴ Dangosodd gwaith mapio gan Gyngor Gofal Cymru fod 99 y cant o'r gweithlu gofal plant yn fenywod. Cyngor Gofal Cymru, Cwmpasu a Mapio Gweithlu'r Blynyddoedd Cynnar a Gwasanaethau Plant yng Nghymru, t25

⁴⁵ Cyfarfod anffurfiol y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc â rhieni, 25/2/09

yw ei hachubiaeth.⁴⁶ Cyfeiriwyd at y prosiectau On Track fel tystiolaeth bod cymorth i rieni yn effeithiol pan ddarperir amrywiaeth o wasanaethau cyffredinol a phenodol i ddiwallu anghenion unigol rhieni a phlant.⁴⁷

Fodd bynnag, dywedodd llawer o dystion nad oedd y ddarpariaeth gwasanaeth bresennol i rieni yn seiliedig ar system gyffredinol, ond ei bod wedi ei thargedu ar gyfer ardaloedd daearyddol penodol o amddifadedd. Clywsom y gall rhai rhieni deimlo eu bod wedi'u cau allan gan mai dim ond os ydych yn byw mewn ardaloedd penodol y mae rhai gwasanaethau ar gael. Roedd llawer o dystion yn bryderus na allai rhieni plant sydd â phroblemau ymddygiad gael cymorth gan y rhaglen Dechrau'n Deg gan mai dim ond mewn rhai ardaloedd daearyddol y mae gwasanaethau Dechrau'n Deg ar gael. Roedd y dystion hyn hefyd yn pryderu mai ychydig iawn o wasanaethau sydd ar gael i gynorthwyo rhieni plant oedran cynradd neu blant yn eu harddegau. Dywedodd un rhiant wrthym yr hoffai gael cyfleuster canolog ym mhob cymuned leol, gyda manau chwarae priodol i blant, er mwyn hwyluso cyfarfodydd anffurfiol o grwpiau o rieni.

Enghreifftiau o Arfer Da:

Sir Gaerfyrddin – rhwydwaith o Ganolfannau Teulu

“In conjunction with Plant Dewi and local groups, a network of 12 Family Centres have been developed across the County that offer support and advice to families. The family centres are in local authority owned housing so they are placed exactly where the families are living including in more rural areas.

They are also small which is more practical when the population is small and also reduces fuel bills etc. A range of activities and courses are provided for the children to help them develop socially, emotionally and academically.

Support, advice and courses are also provided for their parents. There are also regular outreach groups for parents and their children, which are held in schools and community centres in the vicinity of the family centre.”⁴⁸

Gwell cydgysylltu strategol o ran rhianta yn genedlaethol ac yn lleol

Mae angen cydgysylltu cymorth rhianta yn strategol yn well. Mewn tystiolaeth i'n Pwyllgor, cyfeiriodd y Gweinidog at swyddogaeth Is-bwyllgor Plant a Phobl Ifanc y Cabinet fel y fforwm a ddefnyddiwyd i asesu a monitro'r Cynllun Gweithredu Rhianta oherwydd cyfrifoldebau gweinidogol. Fodd bynnag, canfu ein tystiolaeth bod angen cysylltiadau cryfach rhwng gwahanol adrannau'r Llywodraeth sy'n ymdrin â rhianta. Fel y dywedodd Eleanor Burnham AC, cyn-aelod o'r Pwyllgor, byddai cydgysylltu'r ffordd o weithio yn galluogi

⁴⁶ Ibid

⁴⁷ Sefydlwyd 24 o brosiectau On Track yn wreiddiol ar draws y DU yn y flwyddyn 2000 fel rhan o brosiect ymchwil cenedlaethol, i weithio gyda phlant a oedd mewn perygl o fod yn droseddwr yn ddiweddarach yn eu bywydau. Fodd bynnag, mae'r rhai yng Nghymru wedi cael eu hymestyn bellach, i gynnig gwasanaethau, cymorth ac arbenigedd i'r holl gymuned i sicrhau eu bod yn manteisio ar bob cyfle mewn bywyd a gaiff eu cynnig iddynt. O'r holl brosiectau a sefydlwyd ledled y DU, y mwyaf effeithiol yw'r rhai sy'n darparu cymorth prif ffrwd a chymorth penodol ar gyfer pobl ifanc.

⁴⁸ Plant yng Nghymru, Tystiolaeth ysgrifenedig

gwasanaethau rhianta i “work smarter and much more effectively and probably reduce costs as well as raise effectiveness.”⁴⁹

Yn lleol, dywedodd CLILC a Grŵp Gwasanaeth Plant CCAC/Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol fod y Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc mewn sefyllfa dda i ddwyn ynghyd bolisiau sy'n ymwneud â rhianta. Mewn tystiolaeth lafar, dywedodd swyddog o lywodraeth Cymru:

“Critical to us is the role of the children and young people’s plans in taking a lead on parenting action locally. Although the final plans are just coming in, the evidence from the draft plans is that the majority—three quarters—of children and young people’s partnerships already had a parenting strategy in place or proposed to develop one as a priority. We still need to look at the children and young people’s plans in their final versions in detail, but they should provide us with a good set of evidence of the actions that have been planned locally. They should also give officials an opportunity to monitor progress on those actions over time as well as an opportunity to disseminate examples of good practice.”⁵⁰

Fodd bynnag, clywsom hefyd y gall ymddangos ar adegau fel pe bai gwasanaethau yn cystadlu yn erbyn ei gilydd ac mai ychydig iawn o strategaeth sydd wedi ei chydgysylltu rhwng y darparwyr gwasanaethau, awdurdodau lleol a llywodraeth Cymru.

Dywedodd Sara Vaughan o Home Start wrthym hefyd ei bod yn pryderu fod llywodraethau lleol yng Nghymru yn symud tuag at dendro a chaffael, sy'n golygu bod cynlluniau fel Home Start bellach yn cystadlu drwy dendro am eu gwasanaethau. Dywedodd fod prosesau o'r fath yn golygu bod rheolwyr Home Start yn treulio amser ac egni arnynt, ac “it is also taking the manager’s eye off the work... they are worrying about their future funding in a way that they have not had to worry for some years.”⁵¹

Pan fydd gwasanaethau rhianta yn darparu cymorth o safon i awdurdodau, credwn y dylid sicrhau posibilrwydd gwirioneddol y caiff eu contractau eu hymestyn, heb orfod mynd drwy broses dendro, er mwyn annog y gwasanaethau i barhau i ddatblygu a gwella.

Dywedodd Sara Vaughan wrthym hefyd “there are different limits on the competitive tendering.”⁵² Pan fydd prosesau tendro cystadleuol yn cael eu defnyddio, credwn y dylid sicrhau cysondeb rhesymol rhwng cyfyngiadau tendrau awdurdodau lleol.

⁴⁹ Cofnod y Trafodion t21, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

⁵⁰ Cofnod y Trafodion t17, 27 Tachwedd 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

⁵¹ Cofnod y Trafodion, t5, 11 Rhagfyr 2008. Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

⁵² Ibid, t6

Engbreiffiau o Arfer Da

Rhwydweithiau Rhieni

“In Caerphilly, Neath and Cardiff there are formalised Parent Networks which can help develop parents’ involvement in services and a formal mechanism for consultation. The Parent Network in Caerphilly has a full time Project Co-ordinator in post. Parents are actively invited to sit on local planning groups relating to children and families. Parents’ views are fed to and from these meetings, with support of the Project Co-ordinator. The Network meets approximately once every six weeks. Issues that are relevant to parenting in Caerphilly are discussed, and all parents are encouraged to have their say. Guest Speakers are also invited to come along to these meetings to inform parents of services and new initiatives that are relevant to them.”⁵³

Cydgysylltydd Cymorth i Rieni

“Locally we have employed a parenting support coordinator for about 8 years. The purpose of the post is to coordinate parenting support activity across the authority and was developed following an audit of RCT parenting support carried out in 1999, which demonstrated over 100 organisations and individuals were providing parenting support in an ad hoc fashion with no one agency taking lead responsibility. Our aim is to provide some quality control mechanisms and to ensure provision is more targeted.”⁵⁴

Hyrwyddo rhianta cadarnhaol

Dywedodd ymgyrch ‘Sdim Curo Plant! Cymru wrthym y bu rhai agweddau cadarnhaol i’r Cynllun Gweithredu Rhianta, ond roedd o’r farn ei fod wedi colli’r cyfle i roi conglfeini allweddol yn eu lle i gynorthwyo rhianta cadarnhaol a hwyluso newid diwylliannol o ddisgyblaeth ddi-drais. Nid oedd Grŵp Llywio Cynllun Gweithredu Rhianta, a oedd yn cynnwys ‘Sdim Curo Plant yn gallu ymgymryd â’r rôl o lywio strategaeth addysg gyhoeddus yn ymwneud â cheryddu plant yn gorfforol, am nad oedd yr adnoddau ganddynt i weithredu’r cynllun, na datblygu a gweithredu strategaeth addysg gyhoeddus.

Dywedodd Anne Crowley, a oedd yn cynrychioli’r ymgyrch ‘Sdim Curo Plant:

“The Assembly Government and the National Assembly have taken a good, positive stance as far as we are concerned on the issue of equal protection, and stated that they want to concentrate on what they can do, rather than on what they cannot, which is great. However, on promoting positive parenting and supporting parents to develop alternative ways of disciplining, they are not doing as much as they should be.”⁵⁵

⁵³ Plant yng Nghymru, Tystiolaeth ysgrifenedig.

⁵⁴ Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, Tystiolaeth ysgrifenedig.

⁵⁵ Cofnod y Trafodion t9, 9 Hydref 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

Dyweddodd Simon Jones, a oedd hefyd yn cynrychioli'r ymgyrch 'Sdim Curo Plant, wrthym fod diwedd cyfnod y Cynllun Gweithredu yn peri cryn bryder a'u bod:

“we are kind of left hanging; there is nothing to replace it. Therefore, the question is where do we go from here, and how will the Welsh Assembly Government make that commitment to positive parenting and equal protection for children and young people a reality when we currently do not have a strategy.”⁵⁶

Dyweddodd Anne Crowley:

“We would like, within any new action plan, a specific point about communicating public education, which I do not think has to cost that much. There is much more that the Assembly could do across all departments and divisions to support parents in general and to behave in particular ways. It would cost some money, but I do not think that it would be an awful lot.”⁵⁷

Rhaid i ni hyrwyddo, cyfathrebu a darparu cymorth ar gyfer rhianta cadarnhaol a rhaid i ffyrdd amgen o ddisgyblu fod yn rhan annatod o ddatblygu gwaith rhianta.

⁵⁶ Ibid, t8

⁵⁷ Ibid, t9

CASGLIADAU AC ARGYMHELLION

Arweiniad i ddarparu

Nid yw cymorth rhianta wedi cael digon o flaenoriaeth yn ein barn ni.

Mae amrywiol asiantaethau yn gwneud llawer o waith da ym maes rhianta yn lleol. Fodd bynnag, nid oes gennym strategaeth genedlaethol gydlynol ar draws gwahanol adrannau'r llywodraethi gydgysylltu ac i ddwyn ynghyd a datblygu gwaith rhianta.

Mae'r flaenoriaeth a roddir gan awdurdodau lleol i rianta yn hanfodol, gan mai barn llywodraeth Cymru yw mai Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc, a'u Cynlluniau perthnasol, yw'r offeryn allweddol ar gyfer darpariaeth. Mae angen prif ffrydio materion rhianta fwy ar draws adrannau a meysydd polisi llywodraeth Cymru. Rhaid i hyn ddigwydd hefyd yn yr awdurdodau lleol. Byddai hyn yn dangos gwerthfawrogiad o rianta da yng Nghymru.

Er mwyn hybu rhianta yng Nghymru, credwn y dylai llywodraeth Cymru benodi ffigur uwch i gydlynu cymorth rhianta. Ni fyddai'n was sifil, nac yn un o Weinidogion y Llywodraeth, ond byddai'n cydweithio â llywodraeth Cymru. Credwn y dylai'r swydd gael ei galw'n 'hyrwyddwr rhianta.'

ARGYMHELLIAD 1

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru benodi 'hyrwyddwr rhianta' i wneud y canlynol:

- codi proffil rhianta
- sicrhau arweiniad cryfach a chydlynu gwell rhwng adrannau'r llywodraeth
- cael gwared â'r stigma sy'n gysylltiedig â chais gan rieni am gymorth a chyngor
- llunio 'Brand Rhianta Cenedlaethol' cydnabyddedig ar gyfer yr holl weithgareddau a gynhelir i gynorthwyo rhieni, gan gynnwys llinell gymorth genedlaethol, ddwyieithog i rieni, gwefan genedlaethol annibynnol gyda chyngor i rieni mewn partneriaeth â sefydliadau'r sector gwirfoddol, ac ymgyrch wybodaeth rhianta gadarnhaol. Mae Galw lechyd Cymru yn darparu model ar gyfer y math hwn o frandio.

Camau gweithredu o'r Cynllun Gweithredu Rhianta nas cyflawnwyd

Roedd y dystiolaeth a gawsom yn dangos yn glir mai dim ond yn rhannol y cyflawnwyd rhai elfennau o'r Cynllun Gweithredu Rhianta ac na chyflawnwyd rhai o gwbl. Daeth y Cynllun i ben ym mis Mawrth 2008, ond ni chafwyd eglurhad gan lywodraeth Cymru o ran pa gamau gweithredu y byddant yn parhau i weithio arnynt, a pha rai y credir nad oes eu hangen bellach am fod amser wedi eu trechu.

Credwn fod angen mynd i'r afael â nifer o'r camau gweithredu hyn ar frys. Er enghraifft, yn ein cyfarfodydd anffurfiol â rhieni, clywsom y byddai llinell gymorth ddwyieithog i rieni yn werthfawr. Byddai angen iddi fod ar gael i rieni 24 awr y dydd, am ddim ac yn gyfrinachol. Clywsom hefyd y byddai angen hyrwyddo'r llinell gymorth hon yn dda ac y dylai roi gwybodaeth i rieni am wasanaethau rhianta – gan gynnwys y rhai a gaiff eu cynnal gan y sector gwirfoddol – yn eu hardal hwy.

Awgrymodd nifer o rieni y dylai'r llinell gymorth gael ei datblygu a'i gweithredu mewn partneriaeth gan y gallai rhieni deimlo stigma wrth ffonio llinell gymorth swyddogol y llywodraeth, ac na fyddai ganddynt y ffydd y byddai'r wybodaeth yn cael ei chadw'n gyfrinachol. I'r gwrthwyneb, roedd barn y byddai rhieni'n teimlo'n fwy hyderus wrth ffonio llinell gymorth a gâi ei staffio gan bobl sy'n gweithio ar ran un o sefydliadau'r sector gwirfoddol, sydd â phrofiad eu hunain fel rhieni.

Yn yr un modd, credwn y dylai llywodraeth Cymru sefydlu gwefan annibynnol, gyda gwybodaeth i rieni am sgiliau rhianta ac a fyddai'n gallu cysylltu rhieni â gwybodaeth am wasanaethau sydd ar gael iddynt yn lleol. Dywedodd llywodraeth Cymru wrthym y bydd cyngor a gwybodaeth am wasanaethau rhianta ar gael fel rhan o brif wefan llywodraeth Cymru, fel rhan o dudalennau rhyngwyd yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau. Nid ydym yn glir eto sut y bydd y tudalennau rhyngwyd hyn yn cael eu hysbysebu a'u hyrwyddo ac rydym yn pryderu na fydd rhieni pryderus yn ystyried chwilio am wybodaeth ar y wefan hon.

Credwn fod galluogi rhieni i ddefnyddio un porthol cyffredinol ar gyfer gwybodaeth sy'n benodol i Gymru yn werthfawr iawn ond nid ydym yn sicr a fyddai datblygu gwefan llywodraeth Cymru ei hun yn effeithiol o ran cyflawni'r nod o sicrhau gwell gwybodaeth a mwy o wybodaeth i rieni. Fel Cadeirydd y Pwyllgor, dywedodd Helen Mary Jones AC:

“if I were a parent who was having trouble with my child's behaviour, the Government's website would not be the first place that I would go to look for advice”.⁵⁸

Rydym yn cydnabod, hefyd, fel y soniodd Sara Vaughan o Home Start, nad oes cyfrifiadur gan lawer o deuluoedd anodd eu cyrraedd. Felly credwn y dylai llywodraeth Cymru sefydlu gwefan benodol gyda gwybodaeth am sgiliau rhianta ar gyfer rhieni, ond os yw'r arian yn brin, credwn y byddai hyn yn llai o flaenoriaeth na sefydlu llinell gymorth ddwyieithog ar gyfer rhieni.

⁵⁸ Cofnod y Trafodion, t19, 27 Tachwedd 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

I gloi, credwn y dylai llywodraeth Cymru ystyried sut mae am gwblhau'r camau gweithredu nas cwblhawyd yn y Cynllun, ac os nad yw'n bwriadu datblygu'r camau gweithredu, dylid egluro'r rhesymau am hyn yn glir.

ARGYMHELLIAD 2

2.1 Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru ddweud a oes unrhyw gamau gweithredu sydd heb eu cyflawni yn y Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol nad yw'n bwriadu ymdrin â hwy, a rhoi rhesymau am hynny.

2.2 O ran y camau gweithredu hynny y bwriada'r llywodraeth eu datblygu o'r Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol, dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru lunio amserlen glir ar gyfer eu cwblhau. Dylid, yn bennaf, gynnwys y canlynol:

- Llinell gymorth rhianta genedlaethol, gyfrinachol, ddwyieithog 24 awr, am ddim a gaiff ei hysbysebu'n dda, ei hyrwyddo'n gadarnhaol ac a ddatblygir mewn partneriaeth â sefydliadau gwirfoddol. Dylai'r gwasanaeth hwn fod yn gyfrinachol. Dylai allu rhoi gwybodaeth i rieni am wasanaethau rhianta lleol a dylai, ar gais rhiant, allu cyfeirio rhieni at wasanaeth penodol. Dylai'r llinell gymorth ddywyieithog gael ei brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.
- Dosbarthu llyfrynnau rhianta a luniwyd drwy'r Cynllun Gweithredu Rhianta (gan gynnwys "O Amser Brecwast i Amser Gwely", "Ymddygiad Dros Ben Llestri mewn Plant Dan Ddeg" a "Help Wrth Law") drwy'r broses gynenedigol ac ar ddiwrnod cyntaf y plentyn yn yr ysgol. Dylai llyfrynnau gael eu brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.
- Gwefan benodol, annibynnol, nad yw'n rhan o wefan Llywodraeth Cynulliad Cymru, gyda gwybodaeth am sgiliau rhianta ar gyfer rhieni. Dylai'r wefan hon gynnwys rhif ffôn y llinell gymorth rhianta ddwyieithog. Dylai gynnwys gwybodaeth am wasanaethau rhianta lleol. Dylai gynnwys cyfeiriadau syml heb i ddefnyddwyr orfod mynd drwy nifer o dudalenau i gael gwybodaeth. Dylai gael ei brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.

Y dyfodol

O'r dystiolaeth a gawsom, yn ogystal â mynd i'r afael â champau gweithredu gwreiddiol y Cynllun Gweithredu Rhianta, credwn y dylid llunio strategaeth rianta gyffredinol ar gyfer Cymru a ddylai gynnwys grwpiau o rieni na chawsant eu hystyried yn y Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol. Credwn y dylai'r strategaeth hon, ynghyd â Chynllun Gweithredu newydd fod yn fwy uchelgeisiol a chael eu hariannu'n llawn ac yn briodol. Dylid nodi'r canlyniadau a'r rhaglenni a ddisgwylir yn glir; gan nodi amserlen ar gyfer pob cam/argymhelliad a chyfrifoldeb/atebolrwydd. Dylid eu hadolygu a'u gwerthuso'n rheolaidd.

ARGYMHELLIAD 3

3.1 Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru lunio Strategaeth Rianta gyffredinol a Chynllun Gweithredu Rhianta newydd.

3.2 Dylai'r Cynllun Gweithredu Rhianta newydd ymgorffori'r camau nas cwblhawyd yn y Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol (gweler Argymhelliad 2).

3.3 Dylai'r strategaeth a'r Cynllun Gweithredu newydd hefyd ystyried polisïau newydd er mwyn dwyn ynghyd bob agwedd ar rianta.

3.4 Dylai'r Cynllun Gweithredu newydd hefyd nodi camau gweithredu penodol er mwyn cynorthwyo tadau; teidiau a neiniau; rhieni plant hŷn/plant yn eu harddegau; rhieni anabl; rhieni plant sydd ag anableddau; rhieni a phartneriaid rhieni sydd yn y carchar ac o dan warchodaeth; rhieni ifanc; rhieni sy'n gysylltiedig â cham-ddefnyddio sylweddau; rhieni o gymunedau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig. Dylai hefyd gynnwys rhieni maeth lle y bo'n briodol.

Ariannu

Credwn fod angen i lywodraeth Cymru benderfynu a oes angen adnoddau ychwanegol i weithredu'r camau nas cyflawnwyd ynghyd ag unrhyw gamau newydd. Er enghraifft, cawsom ar ddeall fod llywodraeth Cymru mewn trafodaethau â Llywodraeth y DU i ddarparu llinell gymorth ddwyieithog. Cefnogwn lywodraeth Cymru yn hyn a phwyswn arni i barhau â'i hymdrechion i ddarparu llinell gymorth ddwyieithog ar gyfer Cymru. Fodd bynnag, rydym hefyd yn cydnabod ei bod yn bosibl fod angen adnoddau penodol er mwyn darparu llinell gymorth o'r fath.

Credwn hefyd y dylai unrhyw gamau gweithredu ar gyfer y dyfodol mewn Strategaeth a Chynllun Gweithredu Rhianta, gan gynnwys y rhai y disgwylir i awdurdodau lleol eu datblygu, gael arian penodol clir.

Credwn hefyd y dylai llywodraeth Cymru nodi cyfanswm ei gwariant ar gymorth rhianta yn glir.

ARGYMHELLIAD 4

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru sicrhau y caiff y Strategaeth Rianta gyffredinol a'r Cynllun Gweithredu Rhianta newydd eu hariannu'n llawn ac yn briodol, gan nodi'n glir y ffynonellau ariannu ar gyfer cyflwyno pob cynllun gweithredu.

ARGYMHELLIAD 5

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru nodi cyfanswm y gwariant ar gymorth rhianta a sicrhau bod mwy o dryloywedd ac eglurdeb o ran gwariant ym mhob adran yn genedlaethol ac yn lleol. Dylai hyn fod yn rhan o'r gyllideb flynyddol a'r broses o ddyrannu arian.

Hyrwyddo rhianta cadarnhaol

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru a Llywodraeth Cymru wedi sefyll yn egwyddorol yn erbyn disgyblu plant yn gorfforol ers cryn amser. Er enghraifft, canfu adolygiad a gynhaliodd yr Adran Plant, Teuluoedd ac Ysgolion yn 2007 bod agwedd ac ymddygiad rhieni yn newid, ac mae rhieni iau yn llai tebygol na rhieni hŷn o guro'u plant er mwyn eu disgyblu wrth i fwy o rieni ddeall bod dulliau mwy effeithiol a derbynol o ddisgyblu plant.⁵⁹

Rydym yn croesawu cadarnhad y Gweinidog, mewn tystiolaeth i ni, fod llywodraeth Cymru yn parhau'n hollol ymrwymedig i amcanion yr ymgyrch 'Sdim Curo Plant, i ddiogelu plant a phobl ifanc yn gyfreithiol i'r un graddau ag oedolion, ac y bydd llywodraeth Cymru yn parhau i godi ymwybyddiaeth ymysg rhieni o ffyrdd eraill o ddisgyblu plant ar wahân i ddisgyblaeth gorfforol. Credwn fod angen cydgysylltu hyn â neges gyson a gaiff ei hatgyfnerthu gan lywodraeth ganolog a llywodraeth leol. Fel y dywedodd Angela Burns AC, Aelod o'r Pwyllgor:

“there is a good feeling that the Welsh Assembly Government is taking 'Parenting Positively' as a key way forward. However, there is a slight disappointment that, perhaps, some of the local organisations have not taken it on as a strong product that they could use.”⁶⁰

Rydym yn annog llywodraeth Cymru i sicrhau consensws a momentwm ar y mater hwn ac adeiladu ar y newidiadau mewn agwedd gyhoeddus. Credwn y byddai strategaeth addysg gyhoeddus yn hyrwyddo rhianta cadarnhaol a di-drais tuag at blant a phobl ifanc. Gallai hyn fod yn ddefnyddiol wedi ei becynnu fel mater iechyd cyhoeddus yn yr un modd â'r ymgyrchoedd gwisgo gwregys diogelwch a pheidio ag yfed a gyrru.

ARGYMHELLIAD 6

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru gynnal ymgyrch wybodaeth ac addysg gyhoeddus fawr i hyrwyddo rhianta cadarnhaol a di-drais tuag at blant ymysg y boblogaeth ehangach. Dylai hon gyfeirio rhieni at wybodaeth am wasanaethau cymorth ymarferol lleol i rieni. Dylai gael ei brandio â'r brand rhianta cenedlaethol. Dylai hefyd roi hysbysrwydd clir i'r llinell gymorth ddwyieithog.

⁵⁹ Yr Adran Plant, Ysgolion a Theuluoedd (2007) [Review of Section 58 of the Children Act 2004](#)

⁶⁰ Ibid, t23

Gwell gwybodaeth a gwybodaeth haws i rieni ei defnyddio

Ymddengys bod mwy o wybodaeth ar gael i rieni, ond mae'n anodd dweud pa mor effeithiol ac ystyrlon yw'r wybodaeth honno iddynt. Rydym yn cefnogi'r wybodaeth a ddarperir drwy'r Gwasanaethau Gwybodaeth newydd i Deuluoedd ond mae'r prinder arian i'r Gwasanaethau hyn er mwyn hyrwyddo'u hunain a chyfathrebu â rhieni am y gwahanol wasanaethau sydd ar gael iddynt yn peri pryder i ni. Roeddem yn edmygu'r enghreifftiau a roddodd Sara Vaughan o Home Start i ni o ddefnyddio ffonau symudol a negeseuon testun fel ffordd effeithiol o gyfathrebu ac mai dyma hoff ddull cyfathrebu rhai pobl. Mae'n amlwg fod rhieni gwahanol yn cyfathrebu mewn ffyrdd gwahanol a rhaid i'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd allu cynnig amrywiaeth o opsiynau i rieni allu gael cyngor, gan gynnwys negeseuon testun a chyfathrebu drwy fformatau ysgrifenedig, dros y ffôn, wyneb yn wyneb, drwy'r rhyngwyd a thrwy DVD.

Deallwn fod llywodraeth Cymru'n bwriadu lansio ymgyrch hysbysebu genedlaethol am y Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd. Dywedodd llywodraeth y Cynulliad wrthym y bydd y gwaith hwn yn cynnwys datblygu gwefan a rhif ffôn newydd i'r Gwasanaethau, er mwyn sicrhau y caiff pobl sy'n defnyddio'r rhif eu cysylltu â chanolfan agosaf y Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd. Rydym yn cefnogi'r ymgyrch hon a chredwn y dylid monitro pa mor effeithiol ydyw.

ARGYMHELLIAD 7

7.1 Yn dilyn ymgyrch genedlaethol i godi ymwybyddiaeth ymysg rhieni a gofalwyr o'r wybodaeth sydd ar gael iddynt drwy'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd ledled Cymru, dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru fonitro ymwybyddiaeth o'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd ymysg y cyhoedd yng Nghymru.

7.2 Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru hefyd alluogi'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd gael eu brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.

Cynnwys rhieni ym mywyd yr ysgol

Cafwyd rhai gwelliannau, ond mae angen cynnwys mwy o rieni yn y penderfyniadau a wneir mewn ysgolion ac yn ehangach wrth gydgysylltu gwasanaethau'n strategol. Efallai bod angen rhoi cyfle i rieni feithrin eu gallu i gyfathrebu mewn sefyllfa strategol er mwyn eu galluogi i gymryd rhan yn effeithiol.

Credwn y dylai Llywodraeth Cymru roi cyfarwyddyd clir i ysgolion ac i awdurdodau o ran yr angen i gynnwys rhieni, yn arbennig wrth weithio gyda thadau a grwpiau anodd eu cyrraedd. Fodd bynnag, dylai gwasanaethau lleol barhau i fod yn ddigon hyblyg i ddatblygu prosesau sy'n addas i'w hanghenion lleol.

ARGYMHELLIAD 8

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru roi arweiniad clir, statudol gan roi cyfarwyddyd i awdurdodau lleol ac ysgolion o ran cynnwys rhieni mewn ysgolion, gan ystyried patrymau gwaith llawer o rieni yn ystod y dydd.

Datblygu sail dystiolaeth ar gyfer amrywiaeth ehangach o raglenni rhianta

Mae ein tystiolaeth yn dangos yn glir bod angen amrywiaeth eang o gymorth i rieni. Credwn y dylai llywodraeth Cymru barhau i gydnabod a chefnogi rhaglenni rhianta sydd wedi profi eu bod yn llwyddo. Mynegwyd y farn hon gan y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau, pan ddywedodd fod angen “embed our resources in the robust delivery of programmes that have been evaluated and show delivery.”⁶¹

Fodd bynnag, credwn y dylai rhaglenni creadigol ac arloesol ar gyfer cynorthwyo rhieni, gael eu hannog, er ei bod yn bosibl nad oes ganddynt sail tystiolaeth mor gadarn. Er enghraifft, clywsom am wirfoddolwyr yn cael eu ‘derbyn’ yn aml gan deuluoedd na fyddai wedi bod mor fodlon i groesawu gweithwyr proffesiynol fel gweithiwr cymdeithasol. Clywsom am deuluoedd a oedd yn teimlo mai yno iddynt hwy ac nid er mwyn eu cyflog yr oedd y gwirfoddolwr. Dywedwyd wrthym hefyd “a family that would not accept a professional coming into the house will accept someone who they know is choosing to be there, and who they also know that they can kick out.”⁶²

Cawsom dystiolaeth gymysg o ran darparu rhaglenni'r Blynyddoedd Rhyfeddol, er gwaethaf y dystiolaeth sylweddol. Dywedodd NCH Cymru (o dan yr enw newydd Gweithredu dros Blant) nad yw'r rhai sydd wedi cael hyfforddiant yn y rhaglen, oherwydd costau a phrinder adnoddau, bob amser wedi mynd ymlaen i ddarparu, ac nad yw'r rhaglen yn diwallu anghenion pob rhiant, yn arbennig y rhai anodd eu cyrraedd.⁶³ Yn yr un modd, yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni clywsom brofiadau cymysg rhaglen y Blynyddoedd Rhyfeddol gyda nifer o rieni yn nodi bod y deunyddiau'n edrych yn hen a'u bod, o ran diwylliant, yn fwy priodol ar gyfer rhieni yn yr Unol Daleithiau, yn hytrach na Chymru. Roedd rhai o'r farn fod y technegau a addysgwyd yn rhyfedd, er bod eraill yn fwy cadarnhaol, gydag un rhiant o'r farn y dylai'r technegau gael eu defnyddio mewn ysgolion.

Credwn y dylai unrhyw waith ehangu pellach o ran cynorthwyo rhianta ystyried gwerthuso amrywiaeth o raglenni rhianta a gaiff eu defnyddio gan wahanol asiantaethau ledled Cymru. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, dylid datblygu cyfres o declynnau a thechnegau gwerthuso safonol i gynorthwyo darparwyr gwasanaethau i ddatblygu sail tystiolaeth ar effeithiolrwydd eu gweithgareddau. Mae'n anodd casglu tystiolaeth o ran gwerth gwaith ataliol, ond dengys ein tystiolaeth bod wir angen am dystiolaeth gadarn i lywio rhaglenni a pholisi, sy'n cynnwys astudiaethau ansoddol hir dymor o effaith rhaglenni rhianta, gan gydnabod bod adrodd storïau yn ffordd o glywed tystiolaeth.

⁶¹ Cofnod y Trafodion t16, 27 Tachwedd 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

⁶² Cofnod y Trafodion t.20, 11 Rhagfyr 2008, Y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc

⁶³ NCH Cymru, Tystiolaeth ysgrifenedig

Fel y dywedodd Christine Chapman AC, Aelod o'r Pwyllgor:

“there needs to be a warning that any research needs to be qualitative—we need to talk about stories, as opposed to just statistics. That is the danger sometimes—it might look good on paper, but you need those stories.”⁶⁴

ARGYMHELLIAD 9

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru gomisiynu astudiaethau ansoddol hir dymor o ran yr amrywiaeth o raglenni rhianta. Dylai ddefnyddio yr un meini prawf i werthuso a chymharu rhaglenni rhianta. Yn benodol, dylai neilltuo adnoddau i werthuso prosiectau Home Start yng Nghymru.

⁶⁴ Ibid, t9

Arfer Da

Clywsom lawer o dystiolaeth yn ymwneud ag arfer da a'r gwaith a gaiff ei wneud i gynorthwyo rhieni a gofalwyr. Rydym yn cefnogi'r arferiad o rannu arfer da ymysg rhieni a gofalwyr, ac rydym wedi cynnwys enghreifftiau penodol o arfer da yn yr adroddiad hwn ac yn Atodiad 3. Credwn y gallai arfer da gael ei nodi o enghreifftiau rhyngwladol a'i rannu. Er enghraifft, clywsom dystiolaeth y gallai Academi Rianta Genedlaethol Lloegr ddarparu enghreifftiau o arfer da. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod y gallai gwahaniaethau yn y fframweithiau polisi ar gyfer plant a phobl ifanc yng Nghymru a Lloegr olygu na fydd yn bosibl trasglwyddo arferion da ar unwaith.

ARGYMHELLIAD 10

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru archwilio'r posibilrwydd o gryfhau'r trefniadau ar gyfer rhannu arfer da ledled Cymru, a nodi a rhannu arferion da o enghreifftiau rhyngwladol.

Cyfrinachedd

Yn ein cyfarfod anffurfiol â rhieni, clywsom dystiolaeth bod ar nifer fawr o rieni ofn sôn am broblemau wrth wasanaethau swyddogol, fel y gwasanaeth iechyd neu'r gwasanaethau cymdeithasol. Credwn fod hwn yn fater pwysig iawn, a'i fod yn gysylltiedig â'r pryderon a godwyd eisoes yn y dystiolaeth ysgrifenedig a gafwyd yn ein hymchwiliad, o ran y stigma sy'n gysylltiedig â gwasanaethau cymorth i rieni.

Yn y gorffennol, mae llywodraeth Cymru wedi llunio arweiniad ar gyfer gwasanaethau swyddogol o ran y ddyletswydd wrth bwysio cyfrinachedd yn erbyn lles gorau'r plentyn.⁶⁵

Fodd bynnag wrth benderfynu a yw plentyn mewn perygl difrifol, rhaid i weithwyr proffesiynol fod yn ymwybodol y dylent ddiystyru rhagdybiaethau sy'n seiliedig ar gefndir economaidd neu gymdeithasol y rhieni a gwneud penderfyniad ar bob achos yn unigol. Credwn y dylai llywodraeth Cymru atgyfnerthu'r neges hon.

ARGYMHELLIAD 11

Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru wneud datganiad clir y dylai gweithwyr proffesiynol, wrth benderfynu torri'r rheol cyfrinachedd er mwyn diogelu'r plentyn dan sylw neu blant eraill, ddiystyru rhagdybiaethau sy'n seiliedig ar gefndir economaidd neu gymdeithasol y rhieni, a gwneud penderfyniad ar bob achos yn unigol.

⁶⁵ Canllawiau Llywodraeth Cynulliad Cymru *Diogelu Plant: Gweithio gyda'n gilydd o dan Ddeddf Plant 2004*.

Crynodeb o'r Argymhellion

ARGYMHELLIAD 1

1. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru benodi 'hyrwyddwr rhianta' i wneud y canlynol:

- codi proffil rhianta
- sicrhau arweiniad cryfach a chydlynu gwell rhwng adrannau'r llywodraeth
- cael gwared â'r stigma sy'n gysylltiedig â chais gan rieni am gymorth a chyngor
- llunio 'Brand Rhianta Cenedlaethol' cydnabyddedig ar gyfer yr holl weithgareddau a gynhelir i gynorthwyo rhieni, gan gynnwys llinell gymorth genedlaethol, ddwyieithog i rieni, gwefan genedlaethol annibynnol gyda chyngor i rieni mewn partneriaeth â sefydliadau'r sector gwirfoddol, ac ymgyrch wybodaeth rhianta gadarnhaol. Mae Galw Iechyd Cymru yn darparu model ar gyfer y math hwn o frandio.

ARGYMHELLIAD 2

2.1 Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru ddweud a oes unrhyw gamau gweithredu sydd heb eu cyflawni yn y Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol nad yw'n bwriadu ymdrin â hwy, a rhoi rhesymau am hynny.

2.2 O ran y camau gweithredu hynny y bwriada'r llywodraeth eu datblygu o'r Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol, dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru lunio amserlen glir ar gyfer eu cwblhau. Dylid, yn bennaf, gynnwys y canlynol:

- Llinell gymorth rhianta genedlaethol, gyfrinachol, ddwyieithog 24 awr, am ddim a gaiff ei hysbysebu'n dda, ei hyrwyddo'n gadarnhaol ac a ddatblygir mewn partneriaeth â sefydliadau gwirfoddol. Dylai'r gwasanaeth hwn fod yn gyfrinachol. Dylai allu rhoi gwybodaeth i rieni am wasanaethau rhianta lleol a dylai, ar gais rhiant, allu cyfeirio rhieni at wasanaeth penodol. Dylai'r llinell gymorth ddywieithog gael ei brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.
- Dosbarthu llyfrynnau rhianta a luniwyd drwy'r Cynllun Gweithredu Rhianta (gan gynnwys "O Amser Brecwast i Amser Gwely", "Ymddygiad Dros Ben Llestri mewn Plant Dan Ddec" a "Help Wrth Law") drwy'r broses gynenedigol a diwrnod cyntaf y plentyn yn yr ysgol. Dylai llyfrynnau gael eu brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.
- Gwefan benodol, annibynnol, nad yw'n rhan o wefan Llywodraeth Cynulliad Cymru, gyda gwybodaeth am sgiliau rhianta ar gyfer rhieni. Dylai'r wefan hon gynnwys rhif ffôn y llinell gymorth rhianta ddwyieithog. Dylai gynnwys gwybodaeth am wasanaethau rhianta lleol. Dylai gynnwys cyfeiriadau syml heb i ddefnyddwyr orfod mynd drwy nifer o dudalenau i gael gwybodaeth. Dylai gael ei brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.

ARGYMHELLIAD 3

3.1 Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru lunio Strategaeth Rianta gyffredinol a Chynllun Gweithredu Rhianta newydd.

3.2 Dylai'r Cynllun Gweithredu Rhianta newydd ymgorffori'r camau nas cwblhawyd yn y Cynllun Gweithredu Rhianta gwreiddiol (gweler Argymhelliad 2).

3.3 Dylai'r strategaeth a'r Cynllun Gweithredu newydd hefyd ystyried polisïau newydd er mwyn dwyn ynghyd bob agwedd ar rianta.

3.4 Dylai'r Cynllun Gweithredu newydd hefyd nodi camau gweithredu penodol er mwyn cynorthwyo tadau; teidiau a neiniau; rhieni plant hŷn/plant yn eu harddegau; rhieni anabl; rhieni plant sydd ag anableddau; rhieni a phartneriaid rhieni sydd yn y carchar ac o dan warchodaeth; rhieni ifanc; rhieni sy'n gysylltiedig â cham-ddefnyddio sylweddau; rhieni o gymunedau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig. Dylai hefyd gynnwys rhieni maeth lle y bo'n briodol.

ARGYMHELLIAD 4

4. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru sicrhau y caiff y Strategaeth Rianta gyffredinol a'r Cynllun Gweithredu Rhianta newydd eu hariannu'n llawn ac yn briodol, gan nodi'n glir y ffynonellau ariannu ar gyfer cyflwyno pob cynllun gweithredu.

ARGYMHELLIAD 5

5. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru nodi cyfanswm y gwariant ar gymorth rianta a sicrhau bod mwy o dryloywedd ac eglurdeb o ran gwariant ym mhob adran yn genedlaethol ac yn lleol. Dylai hyn fod yn rhan o'r gyllideb flynyddol a'r broses o ddyrannu arian.

ARGYMHELLIAD 6

6. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru gynnal ymgyrch wybodaeth ac addysg gyhoeddus fawr i hyrwyddo rianta cadarnhaol a di-drais tuag at blant ymysg y boblogaeth ehangach. Dylai hon gyfeirio rhieni at wybodaeth am wasanaethau cymorth ymarferol lleol i rieni. Dylai gael ei brandio â'r brand rianta cenedlaethol. Dylai hefyd roi hysbysrwydd clir i'r llinell gymorth ddwyieithog

ARGYMHELLIAD 7

7.1 Yn dilyn ymgyrch genedlaethol i godi ymwybyddiaeth ymysg rhieni a gofalwyr o'r wybodaeth sydd ar gael iddynt drwy'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd ledled Cymru, dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru fonitro ymwybyddiaeth o'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd ymysg y cyhoedd yng Nghymru.

7.2 Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru hefyd alluogi'r Gwasanaethau Gwybodaeth i Deuluoedd gael eu brandio â'r brand rhianta cenedlaethol.

ARGYMHELLIAD 8

8. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru roi arweiniad clir, statudol gan roi cyfarwyddyd i awdurdodau lleol ac ysgolion o ran cynnwys rhieni mewn ysgolion, gan ystyried patrymau gwaith llawer o rieni yn ystod y dydd.

ARGYMHELLIAD 9

9. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru gomisiynu astudiaethau ansoddol hir dymor o ran yr amrywiaeth o raglenni rhianta. Dylai ddefnyddio yr un meini prawf i werthuso a chymharu rhaglenni rhianta. Yn benodol, dylai neilltuo adnoddau i werthuso prosiectau Home Start yng Nghymru.

ARGYMHELLIAD 10

10. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru archwilio'r posibilrwydd o gryfhau'r trefniadau ar gyfer rhannu arfer da ledled Cymru, a nodi a rhannu arferion da o enghreifftiau rhyngwladol.

ARGYMHELLIAD 11

11. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru wneud datganiad clir y dylai gweithwyr proffesiynol, wrth benderfynu torri'r rheol cyfrinachedd er mwyn diogelu'r plentyn dan sylw neu blant eraill, ddiystyru rhagdybiaethau sy'n seiliedig ar gefndir economaidd neu gymdeithasol y rhieni, a gwneud penderfyniad ar bob achos yn unigol.

Rhestr o'r dystiolaeth lafar a'r dystiolaeth ysgrifenedig a gafwyd

Cylch Gorchwyl

Cytunodd y Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc ar y cylch gorchwyl canlynol ar gyfer yr ymchwiliad hwn:

1. Craffu ar y broses o gyflwyno'r Cynllun Gweithredu Rianta (Rhagfyr 2005-Mawrth 2008);
2. Craffu ar yr hyn y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i barhau â'i waith ar rianta a'r adnoddau sydd ar gael i wneud hynny;
3. Casglu dystiolaeth o ran yr hyn sy'n gweithio a'r hyn nad yw'n gweithio a hefyd o ran pa gamau y dylid eu cymryd i ddatblygu'r agenda.

Cafwyd dystiolaeth lafar gan y canlynol:

9 Hydref 2008

- Lucy Akthar, Plant yng Nghymru
- Tony Ivens, Plant yng Nghymru
- Ann Crowley, 'Sdim Curo Plant!
- Simon Jones, 'Sdim Curo Plant!
- Ann Fritter, Rhwydwaith Rhieni Caerffili
- Sian Northey, Rhwydwaith Rhieni Caerffili
- Jacqui Donovan, Rhwydwaith Rhieni Caerffili

23 Hydref 2008

- Gail Bennett, Cydgysylltydd Strategaeth Rianta, Cyngor Sir y Fflint

27 Tachwedd 2008

- Jane Hutt AC, y Gweinidog dros Blant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau
- Yr Athro Judy Hutchings, Y Blynyddoedd Rhyfeddol, Prifysgol Bangor

11 Rhagfyr 2008

- Sara Vaughan, Home Start

25 Chwefror 2009

- Cyfarfod anffurfiol â grwpiau rhieni amrywiol, hwyluswyd gan Plant yng Nghymru

2 Mawrth 2009

- Ymweliad rapporteur i gwrdd â grwpiau rhieni amrywiol yn Sir y Fflint. Hwyluswyd gan Gyngor Sir y Fflint a Grŵp Strategaeth Rianta Sir y Fflint.

Cafwyd tystiolaeth ysgrifenedig gan y canlynol:

Advocacy Action Wales/MENCAP
Blaenau Gwent
Barnados Cymru
Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Caerdydd
Gwasanaethau Menywod a Phlant Sir Gaerfyrddin
Rhwydwaith Rhieni Cyngor Sir Caerffili
ContinYou Cymru
'Sdim Curo Plant!
Partneriaeth Plant Sir Benfro
Grŵp Gwasanaethau Plant, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Comisiynydd Plant Cymru
Tîm Teuluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin
Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Iechyd Cwm Taf
Plant yng Nghymru
Plant Anabl yn Cyfri Cymru
Blynyddoedd Cynnar a Theuluoedd Rhondda Cynon Taff
Y Gymdeithas Cynllunio Teulu
Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Cyngor Sir y Fflint
Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Iechyd Gwladol Hywel Dda
Canolfan Blynyddoedd Rhyfeddol Cymru, Prifysgol Bangor
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
Cymdeithas Awtistiaeth Genedlaethol Cymru
NCH Cymru (ers cael y dystiolaeth, yr enw newydd yw "Gweithredu dros Blant")
Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Y Drenewydd Powys
Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant
Chwarae Cymru
Rhondda Cynon Taf
Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe
Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen
Swyddfa Archwilio Cymru
Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Wreccsam
Young Women's Christian Association, Young Women changing lives

Enghreifftiau o arfer da mewn ymateb i alwad y Pwyllgor am dystiolaeth ysgrifenedig

1. Genesis Cymru

Ymateb gan Swyddfa Gwybodaeth i Blant Wrexham ar ran Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Cymru:

The Genesis Wales project has provided many examples of innovative practice in making services and information accessible. No other organisation provides the in-depth support that Genesis has been able to provide.

Over 500 parents in Wrexham, including a significant number of lone parents, have been provided with advice, support and guidance to enable them to take up training and employment opportunities through the Genesis Cymru.Wales project. This is replicated across Wales.

The project in Wrexham was managed by the CIB from 2005- 2008. Of the 501 beneficiaries supported by Genesis, 170 received further training and 189 entered employment, taking many children and families in Wrexham out of poverty. 27 took up voluntary work.

Many of the beneficiaries accessing training attended the hugely successful 'Making Choices' childcare taster course and many of their children had their first experiences of childcare in the free creches.

Genesis 2, expected to commence mid 2008, will have similar aims and objectives to the original Genesis project and will support parents who find it hard to reach services to address barriers to employment and training.

The success of Genesis Wales can be attributed to the dedicated team of advisors and support staff and to the numerous partners in the voluntary, private and statutory sector who supported the many activities of the project.

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – Adroddiad Partneriaeth Cymorth i Deuluoedd:

Genesis Wales has been an excellent example of how parents have been supported in Merthyr Tydfil. Engagement of hard to reach parents has been excellent through this programme and has helped move parents, mostly women, into further training, volunteer and employment opportunities. This approach has worked as the services have been non-threatening and flexible to the needs of individuals. Genesis Wales has offered parents one to one advice and support often in their homes as a first step. The balance of advice, guidance and support, informal training opportunities and childcare has been a success.

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

The Genesis Wales project has provided childcare support for many parenting education programmes which has been absolutely invaluable and has made it much easier to make services accessible to parents.

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

Genesis Wales Rhondda Cynon Taf (RCT) has provided immeasurable support to parents wishing to build a better life for themselves and their children. Through the network of Family Support Services, Genesis is able to identify individuals and groups of parents who want support to change their lifestyles and realise their aspirations. Genesis provides a range of confidence building activities before supporting beneficiaries into more formal learning activities and/or work. In addition, the project will meet childcare, transport and training costs as well as any other costs/barriers which may impede their access to learning or developmental opportunities. Whilst this is seen as a "Welfare to Work" initiative for funding purposes, it was originally created in RCT by the author of this report, to alleviate the effects of poverty on families and children.

2 Ymgysylltiad y rhieni

Ymateb gan Swyddfa Gwybodaeth i Blant Wrecsam ar ran Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Cymru:

There is more parent participation in planning services. A recent example is the Childcare Sufficiency Assessment undertaken by local authorities across Wales. All parents were sent a questionnaire and focus groups of parents were held to find out about their childcare needs in order to inform the planning and delivery of childcare services in the future.

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

In Caerphilly, Neath and Cardiff there are formalised Parent Networks which can help develop parents' involvement in services and a formal mechanism for consultation. The Parent Network in Caerphilly has a full time Project Co-ordinator in post. Parents are actively invited to sit on local planning groups relating to children and families. Parents' views are fed to and from these meetings with support of the Project Co-ordinator. The Network meets approximately once every six weeks. Issues that are relevant to parenting in Caerphilly are discussed and all parents are encouraged to have their say. Guest speakers are also invited to come along to these meetings to inform parents of services and new initiatives that are relevant to them.

3 Amrywiaeth y rhaglenni / cyrsiau sydd ar gael i rieni

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – Adroddiad Partneriaeth Cymorth i Ddeluoedd:

Merthyr Tydfil's Family Support Partnership is introducing the Pacific Institute's Steps to Excellence for Personal Success (STEPS) to Excellence programme in September 2008 as a direct result of requests from parents for more self-esteem and confidence building courses following the completion of parenting programmes.

"Parents supporting parents" has also been successful in Merthyr Tydfil. We actively encourage programme participants to volunteer and this provides an additional layer of support.

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

NPT Parenting Matters

NPT Parenting Matters, a Barnardo's Cymru service, has been providing parenting courses for over 7 years. It has successfully reached the most disadvantaged parents and offered them an Open College Network (OCN) award at the completion of the course. For many parents this is the first qualification they have achieved. Service users have also been trained to become parent mentors to help other parents overcome their anxieties in attending courses. Some of these users have gone on to gain further awards and be employed as parenting facilitators.

Investors in Families

Investors in Families has been established to recognise and promote the importance of family-friendly approaches which many schools have already developed. It aims to:

- value and support the role that families play in the life of the child;
- support families in developing their children's achievement and self-esteem;
- help families participate in raising their children's achievement and self-esteem; and,
- promote social inclusion and a sense of well-being through positive participation in family life.

Schools that receive the Investors in Families award will have demonstrated their commitment to working with families to achieve each of the outcomes of the 7 core aims of Rights to Action. 5 local authorities, Vale of Glamorgan, Bridgend, Caerphilly, Rhondda Cynon Taff and Merthyr Tydfil are piloting the award.

The Steps to Excellence for Personal Success (STEPS) programme is also being used to improve parents' self-esteem before they join parenting programmes. STEPS is used with adults to change their self-image for the better and helps them to think more positively. It gives them the necessary understanding and techniques to raise their self-esteem and enhance their performance.

Ymateb gan dîm Teuluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin ar ran Strategaeth Rieni Sir Gaerfyrddin a'u Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc:

The "Handling Children's Behaviour" and "Living with Teenagers" courses have been accredited by the Open College Network and parents completing the course can receive Level 1 and 3 credits. This is a great motivator to keep parents on board with the programme and our certificate presentation events are so empowering for people who may have never achieved a formal qualification.

Ymateb gan Gyngor Sir y Fflint ar ran Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Sir y Fflint:

A book prescription scheme is available to parents and practitioners which makes parenting books and audio available to all parents. This includes books researched by parents for parents. We have also sourced some general books for the library.

Ymateb gan ContinYou Cymru:

Menter Cwn Gwendraeth has been running Language and Play (LAP) and Numeracy and Play (NAP) for parents and their young children with an emphasis on learning through fun (e.g. through making food and smoothies).

Dosbarthiadau rhianta, Ysgol Gynradd Coed Eva

The need for the classes has been identified by the school, and parents and funding has been secured from the Local Health Board. A community information evening on a range of parenting issues, and which will involve a number of different agencies offering support in this area, will be held shortly.

Ysgol Gynradd Tynyrheol a Chymunedau'n Gyntaf Llangeinor

Using the development of high quality play provision as a tool to help ease children's transition into school, and engage with parents, is proving a great success. By linking with Genesis and involving a Learning Broker, parents who have traditionally not engaged with school and their children's learning and who have a range of needs themselves, are now coming into school to take part in a range of support activities including looking at their own learning. This has only been possible by real partnership working.

Ymateb gan Rhondda Cynon Taf:

Rhondda Cynon Taf's Parenting Support Co-ordinator has developed a Good Practice Guide when planning and delivering parenting groups in order to address some of the challenges service providers face when delivering parenting groups. A copy of the practice guide is attached with Rhondda Cynon Taf's response to the Committee's call for evidence along with a paper on supporting parents of teenagers.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen:

NCH Cymru SMARTT Project

The SMARTT Project is school based, and delivers support services to children, aged 3- 11years old, and their families. The Project works in 3 primary schools across the county of Torfaen.

The Project's services are targeted at children who have a level of vulnerability, under development or challenging behaviour which is of concern but unlikely to have generated any kind of inter-agency support package. SMARTT focuses on the inter-relationship between family and school environments in recognition of the fundamental importance of these to children's development. Project staff address the early onset of difficulties being experienced by referred children, their families and schools, in order to stem escalation of these issues. A holistic approach is taken with the aim of resolving problems.

4 Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant

Ymateb gan Swyddfa Gwybodaeth i Blant Wrecsam (CIB) ar ran Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Cymru:

Parents' Information Points (touch screen kiosks) are being piloted by the CIB in Wrexham and other CIS in Wales to improve access to services and information. They are proving to be extremely popular to parents who would otherwise be unable to access the service provided by their local CIS. From the kiosks, parents can telephone, free of charge, the CIS for further help and information and can print off information from the screen or email information home. Parents can access information about services at the touch of a button in their own community. The CIB is currently seeking additional sources of funding to roll out this new initiative to rural areas of the County Borough where transport to the main CIB office in Wrexham town centre can be a barrier.

Ymateb gan y Grŵp Gwasanaethau Plant – Cymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru/Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol (CCAC/CCGC):

During the time frame of the Parenting Action Plan, local authorities have continued to support parents through services and the provision of information. The services offered by the Children's Information Services / Family Information Services (CIS / FIS) are vital in raising awareness of services and support that families can access in the local area. CIS / FIS also have a number of publications and materials for parents which can help to support them in their vital role of parenting. CIS / FIS in a number of local authority areas are currently piloting satellite points in secondary schools and integrated children's centres to ensure that more parents are able to access the service.

Ymateb gan Gyngor Sir y Fflint ar ran Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Sir y Fflint:

The Children's Information Service is taking the lead as the single point of contact for information about support for parents in Flintshire. Web-based "Parent Information Points" are being developed. One Point will be portable so that it can be taken to settings where parents gather e.g. health centres, shopping centres, schools and leisure centres. The CIS also distribute Easter and Summer Fun Booklets which incorporate information about activities for children and information to support parents such as top tips, parenting programmes, access to Parentline Plus. In addition, the next development will be to utilise a text messaging alert system which will bring information about parenting directly to the attention of parents.

5 Gwasanaethau

Ymateb gan Swyddfa Gwybodaeth i Blant Wrecsam ar ran Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Cymru:

Merthyr Tydfil CIS has appointed an Outreach Information Officer aiming to reach parents who would otherwise not access the service.

6 Cydweithio

Ymateb gan Swyddfa Gwybodaeth i Blant Wrecsam ar ran Gwasanaethau Gwybodaeth i Blant Cymru:

Ceredigion have used a voluntary agency called "Plant Dewi" which specialises in community development techniques to support the Flying Start programmes, Family Centre Network development and Parent Network to link all elements of parental participation.

7 Teidiau a neiniau

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – Adroddiad Partneriaeth Cymorth i Deuluoedd:

CIS now records enquiries received by grandparents. Merthyr CIS has appointed an outreach worker. Grandparents will be targeted as part of this outreach work.

In Merthyr Tydfil, all of the parenting programmes and groups are open to grandparents and its marketing positively encourages grandparents. The Family Support Service has purchased Parentline Plus information that is directed at grandparents.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Caerdydd:

A grandparents' forum has been initiated by the CADT, in partnership with the Parent Network, to support grandparents who have care of children.

8 Plant yn eu harddegau

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – Adroddiad Partneriaeth Cymorth i Deuluoedd:

Merthyr Tydfil is developing a Home School Links Project facilitated by the Life Chances Manager funded by Cymorth. She will work with four cluster secondary schools, in collaboration with outside agencies, to reduce the barriers for students to engage in education. Working with parents will be an element of this project.

Ymateb gan dîm Teluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin ar ran Strategaeth Rianta Sir Gaerfyrddin a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc:

The NCH FACT Team runs a project called "Living and Learning Together" that takes parenting courses into 3 secondary schools in Llanelli. Staff run a parenting course for parents and a parallel course for the young people. Evaluations show improved relationships between parents, children and their schools.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Caerdydd:

There is multi-agency delivery of the Strengthening Families programme which is funded through the Community Safety Partnership and managed through the Alcohol and Drug Team. There is a wide range of agencies cooperating to deliver the programme, including schools, and its aim is to help parents to show "love and limits". The programme helps children and young people to resist drug and alcohol use. The ultimate aim would be to make this available to all children at transition to secondary school.

9 Llinell Rhieni a Mwy

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – Adroddiad Partneriaeth Cymorth i Deuluoedd:

Merthyr Tydfil has invested in Parentline Plus as an engagement tool for parents. They offer a rolling programme of taster sessions, Parentline Plus training on various topics, plus the structured Webster Stratton Incredible Years Programme.

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Parentline Plus' "Parents Together" programme is successfully being used in some authorities in south Wales as a pre-cursor to programmes like Incredible Years. The programme is a curriculum of workshops and short courses for parents covering a range of issues such as tackling bullying, teenage issues and bringing up children after separation. The programme has been found to very useful in engaging parents and sits comfortably alongside more formal parenting programmes like Incredible Years.

10 Mynediad i bawb

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – Adroddiad Partneriaeth Cymorth i Deuluoedd:

Multi-agency team work in providing support to parents and facilitation of groups has been essential in order to maintain a smooth parenting programme that can benefit all parents. Rather than targeting a particular service, it has been effective to offer parenting programmes to generic groups. This removes the stigma from specific client group courses.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Caerdydd:

Under the Family Support strategy, play and health services have been made available to families living in temporary accommodation, helping them to cope with their levels of stress and giving children a better experience.

11 Rhieni ifanc / gwasanaethau ieuenctid

Ymateb gan y Grŵp Gwasanaethau i Blant (CCAC/CCGC):

The Youth Service, via the *Youth Work Curriculum Statement for Wales* delivers a number of projects which are educative, empowering, expressive and participative and include relevant life skills such as parenting, budgeting, cookery, nutrition, financial literacy. Many of these are accredited. Many youth services run young mums and young mums and dads projects, educating and supporting young parents in a variety of flexible learning settings. Adult

Community Learning (ACL) also offer similar non-formal and informal programmes of support and guidance in community settings.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe:

The focus of the work undertaken by Swansea Young Families is to build the skills needed to create independency and not dependency.

Group and direct support work is offered to provide the preparatory work for expectant young parents that will equip them to adjust to the demands of parenthood and cope with the demands when they arrive.

Practical work is undertaken to enable them to achieve a stable independent lifestyle, and to manage the basic routines involved parenting. Ranges of learning opportunities are offered that build knowledge, skill and confidence in key areas. Examples of these areas might include financial literacy and management; cookery; managing children's behaviour; First Aid; and, the importance of play.

During this period of fast transition and early adjustment to fundamental responsibilities, it is important to support the young parents in their emotional journey. They may well be coping with the emotional surges of adolescence, of dealing with new stages in relationships, as well as the highs and lows of parenthood - and its associated exhaustion and joy. Support in building confidence, motivation, self-esteem and anger management is vital.

Many young parents will have experienced a disrupted education. Parenting work can help signpost to Basic Skills courses and other personal and vocational courses and advice.

Ymateb gan y YWCA:

Wise Up is a participation programme aimed at engaging the most disadvantaged young women, most of whom are not in education, employment or training. Young women can start at a basic level and undertake modules such as "How I Communicate" and "What I am Good at". The course builds women's confidence through an intensive support process.

12 Cymorth ôl-enedigol

Ymateb gan Ymddiriedolaeth GIG Cwm Taf – Y Gyfarwyddiaeth Iechyd Obstetrig, Gynecolegol, Rhyw ac Atgenhedlol:

The development of a health care support worker role enables the consistent implementation of pre-agreed parenting intervention with families. The postholder works under the direction of a qualified midwife and with families to help resolve any issues identified on assessment. The service is provided in a community setting in the ante-natal or immediate post-natal period. This

development has been successful because introducing skill mix into a team increases that team's capacity to work with more families at greater depth. It also enables greater responsiveness to need expressed by parents.

13 Gwobr Rhagoriaeth

Ymateb gan y Grŵp Gwasanaethau i Blant (CCAC/CCSC):

Conwy have won an Excellence Wales Award for preventative services which included a parent support team in social services which provides support to the most vulnerable families based on mentoring and practical support; Drug and Alcohol Rapid Response Teams which assist parents to improve parenting by managing their addictions and provides 24 hour support if needed; and the Tigers group, a parenting programme for parents of adolescents which engages well with fathers as well as mothers. Conwy also run Caring Dads schemes for domestic abuse cases and Butterflies which offers the same support for mothers.

14 Grant Sefydliadau Plant a Theuluoedd (CFOG)

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Positive parenting is also being promoted through projects funded through the CFOG grant. For example, two posts in Children in Wales have been funded through this grant: a 4 day Development Officer for Parenting and a half time post of Development Officer for Fatherhood. These post holders also convene three professional networks: Fforwm Magu Plant, Parenting Coordinators and Fatherhood Wales. CFOG funding has also been used to employ a coordinator for the 'Sdim Curo Plant!/Children Are Unbeatable! (CAU) Campaign. A toolkit was launched to help change attitudes to smacking. The Help at Hand Toolkit is an online resource, which provides a comprehensive guide to looking at the issues surrounding the physical punishment of children. All these posts have been promoting positive parenting through dealings with the public, other professionals and through the media.

15 Gwrth-fwlio

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Community Focused Schools are another way that some schools are encouraging parents more active involvement in school and Cardiff and Torfaen local authorities have employed Anti-Bullying Coordinators who are taking steps to engage parents in the issue. There are some excellent examples of good practice in schools and local authorities but again the picture is patchy.

Ymateb gan NSPCC Cymru/Wales:

Part of the campaigns legacy in Wrexham has been to develop a "Top Tips for Parents on Bullying" booklet which could be used as an example of good practice across Wales.

16 Ardaloedd gwledig

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Sir Gaerfyrddin – rhwydwaith o Ganolfannau i Deuluoedd

In conjunction with Plant Dewi and local groups, a network of 12 Family Centres have been developed across the County that offer support and advice to families. The family centres are in local authority owned housing so they are placed exactly where the families are living, including in more rural areas. They are also small which is more practical when the population is small and also reduces fuel bills. A range of activities and courses are provided for the children to help them develop socially, emotionally and academically. Support, advice and courses are also provided for their parents. There are also regular outreach groups for parents and their children, which are held in schools and community centres in the vicinity of the family centre. "The centre has given my children the opportunity to experience various play experiences and the ability to socialise thereby preparing them for school" - Parent at Garnant Family Centre, Ammanford

Ynys Môn – Gwasanaeth i Deuluoedd Gwledig

The Ynys Môn Rural Family Service targets services to very small populations who may not show up in deprivation profiles and in small rural communities. The Family Service brings together a multi-disciplinary team, working through a range of different approaches. Health visitors also work in partnership with the Rural Family Service. New parents in the Langefni area are given written information about services.

17 Cymorth dros y ffôn

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Conwy – llinell gymorth ffôn ddwyieithog arfaethedig

A bilingual telephone support line is provided for parents of children aged two plus with a planned programme of support. The aim of the service is to address service access difficulties for parents who experience a range of problems with their children. It is a model of service very appropriate to rural areas because it can overcome some practical and financial difficulties for users. Parents can talk at a time that suits them and there is no need to travel

anywhere or make childcare arrangements. It can also be suited to parents who have found traditional forms of support or group work unsatisfactory. This is a tier 2 service, which gives planned advice to parents who have been referred and service users are drawn primarily from low-income and rurally isolated areas. Three NCH social care practitioners deliver it. After an initial assessment an action plan is drawn up and hourly weekly calls are made for around 12 weeks. After each call the service provider draws up an action plan and a copy of the plan is sent to the client. The following two quotes taken from the published research (below) show how much parents value the service:

"The telephone service goes on and I like that. That's what keeps me going as well. I can load off with what's happened and I can get advice of what to do or how to sort the problem out. Talk about a problem and get advice".

"As well as telephone support, things would arrive by post, like star charts, stickers, smiley stickers, she went to a lot of trouble. Little added extras, also an evaluation of the call work was sent out. Also if you asked a question and (the service operator) didn't know, she would find out".

This service has been evaluated, with research published under: MADOC-JONES, I; WARREN, E.; ASHDOWN-LAMBERT, J; WILLIAMS, E; PARRY, O. (2007) "Planned telephone support for disadvantaged parents in North Wales: perceptions of service users" *Child & Family Social Work*, Volume 12, Number 4, November 2007, pp. 316-325(10)

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

We also operate a free phone service to provide parents and carers with information about local and national services. Our statistical information shows that this service is growing in popularity year on year.

Ymateb gan NSPCC Cymru/Wales:

NSPCC Cymru/Wales provide a free, bilingual helpline service based in Bangor which is available to all who are concerned about the welfare of a child or young person or would like some advice and support. Parents form a significant percentage of the calls received by the helpline, both highlighting concerns about other children and also seeking advice and support on how to deal with any issues they themselves are facing. From May 2007 to April 2008, 29% of callers to our helpline were parents themselves and 68% of these calls were for advice. This evidence clearly indicates that the helpline provides parents in Wales with an accessible source of support and advice when needed. When asked what they would have done had the helpline service not been available, 33.5% indicated that they did not know.

18 Tadau

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

The “Rhondda Cynon Taf Dad Matters” project has been running now for over 5 years. Funded as part of the Surestart programme, the project works predominantly on a one-to-one basis with fathers and families, where there are child protection concerns with a view to increasing safety, so that the children of those families can be removed from the child protection register. The intervention consists of a flexible but time limited piece of work that aims to identify and address exactly what may be holding fathers back from fulfilling their role as parents. Building on the existing strengths of the individuals and relationships involved, the project adopts a collaborative approach to discussing parenting and is clear about the benefits to mum and the children, as well as those to the father himself. The projects success lies in enabling engagement where little or no engagement has existed previously, and in this way has been able to help hundreds of fathers in the RCT area.

The Bro Morgannwg “Who’s Daddy “ leaflet is unique in that it takes information about being a father away from the social care setting and into the workplace. Originally conceived in 2006, the project has been endorsed by three of Wales’ “sporting greats” : Martyn Williams, Robert Croft and Ryan Day. The leaflet provides basic information on being a father during each of the four main developmental stages. It has gone out, via the pay-packet, to all prospective fathers working for major employers in the Bridgend County area. Currently over 25,000 leaflets have been distributed this way. In 2007, the project received a “Highly Commended” in the Sternberg Awards for clinical innovation by the Royal College of Speech and Language Therapists.

The “Carmarthen Dads Group” first started running in the summer of 2003 and 14 fathers attended in that first year. Today, some five years and one move to Ty Hapus later, the group is still going strong. Many of the fathers have issues such as serious criminal records, alcohol and drug misuse, child protection issues, aggression and domestic violence issues, serious health and basic skills needs. All are unemployed. Three of the dads now sit on the East Carmarthen Community Association and are involved in setting up the new community centre. Funded by ELWA as a basic skills project, and then by the Carmarthen Learning Network, the group has attended three sets of healthy living courses. Members of the group have also completed the OCN Accredited course entitled “Cooking for Blokes!” while others have completed their Group Leader Award. As well as the more structured groupwork activities, the centre has also been able to offer One-to-One support for Dads, granddads and stepdads in helping them deal with family issues and parenting problems through a weekly drop in session especially for men. The result of all this is that these men are now fully involved in other activities at the centre and the monthly attendance figures now show that the amount of men who come to family centre is often equal to the number women attending.

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

Since 1999 we have operated a “Dads Matter” project under the auspices of Sure Start. The aim was to work with fathers to enhance their interaction with their young children; however, the two officers employed on the project are receiving an increasing number of referrals for fathers with complex needs including those involved in child protection proceedings, domestic violence and substance/alcohol misuse. In addition, the needs are so great locally that we are unable to cope with the demand and now have an extensive waiting list - many of whom are in crisis. A need has also been identified to work with fathers who are on pre-release programmes from prisons in order that the relationships with their children (and wives/partners) are sustained during imprisonment and they are taught effective parenting skills in the pre-release period. However, we are unable to meet this need within our available resources.

Ymateb gan dîm Teuluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin ar ran Strategaeth Rianta Sir Gaerfyrddin a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc:

The NCH Cymru FACT parenting team has a dedicated Dads Worker who runs Dads groups, co-facilitates parenting groups and does individual work with fathers.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant Sir Benfro:

The development of a dads group, where dads and their children meet together to discuss issues and to promote positive relationships, is ongoing.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe:

The Early Years Development team has a team of 3 male development workers who offer support specifically to fathers. The team was established in 2002, the Dads Development Workers endeavour to provide a holistic support to parenting. The aim of the support is to foster closer positive relationships fathers and their children. The team currently offers both one to one support and group support. Group support involves 2 community based groups looking at positive parenting and 1 promoting healthy living and healthy eating. Co-working has been established with the basic skills team to offer the men both basic skills training and cooking skills, initial feedback is very positive with the fathers already accessing further opportunities, which will in turn impact on self esteem and their ability to parent effectively.

The team also works in Swansea prison delivering a parenting group to fathers that are due to be released from prison. They support fathers to look at the role of a father, the impact masculinity - values and beliefs - has on their ability to parent positively, meeting the needs of the child, building positive relationships and managing children's behaviour.

19 Bibliotherapi

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Cynlluniau Bibliotherapi Plant a Theuluoedd

Under this scheme, any child who has an emotional and psychological problem can get a "book recommendation" from those working directly with families (local doctor, health visitor, school nurse etc) knowing that both professionals and other parents have reviewed the book. This recommended book will be available through their local library and the family can work through the self-help book together.

People can also use the recommended reading list as guidance if they wish to purchase the books from a bookshop or online. The recommended books cover a wide range of issues including anger, bereavement, bullying, confidence and self-esteem, divorce, sibling rivalry and managing behaviours. The scheme is being used in a number of authorities including Torfaen and Powys. It can be particularly useful in areas where services are less readily available or parents are unable to access them for whatever reason

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen:

The Child and Family Bibliotherapy scheme aims to respond to the identified need for psychological approaches and support to be made more available to primary care professionals and families. The scheme aims to respond to that need by identifying good quality self help materials focused on promoting the mental health and wellbeing of children and families. This allows professionals to formerly recommend resources to families by writing out a recommendation slip allowing them to borrow the resource from a local library for an agreed length of time.

The scheme has been promoted in Torfaen by the Torfaen Primary Mental Health Team (PMHT). The Torfaen PMHT has a clear role in promoting children and young people's emotional and psychological wellbeing throughout the Borough. The team will support staff working at Tier 1 (primary care) through liaison consultation initial /joint assessment and training. The team facilitate communication across all children's services, at all tiers, clarifying referral criteria in line with the directorate. It is essential that the team works across boundaries to develop a coordinated response to children's mental health needs between agencies. The Primary Mental Health Team currently hosts the Multi-Agency Coordinator Post who also coordinates across all directorates working with parents and their families in Torfaen. The placement of the post within the Primary Mental Health Team has been seen as good practice in line with other Beacon Authorities across the border in England.

20 Cydgysylltwyr rhianta

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

Some local authorities have employed Parenting Coordinators, which has proved to be very effective. This post holder is able coordinate parenting activity across the county, identify gaps, map services and provide leadership. These post holders have also developed parenting strategies in their area which can dovetail with the Single Plan.

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

Locally, we have employed a parenting support coordinator for about 8 years. The purpose of the post is to coordinate parenting support activity across the authority and was developed following an audit of RCT parenting support carried out in 1999, which demonstrated over 100 organisations and individuals were providing parenting support in an ad hoc fashion with no one agency taking lead responsibility. Our aim is to provide some quality control mechanisms and to ensure provision is more targeted.

Very recently, the RCT Parenting Support Coordinator, in partnership with other agencies, produced a Good Practice Guide for planning and delivering Parenting Groups.

Ymateb gan Gyngor Sir y Fflint ar ran Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Sir y Fflint:

The Children and Young People's Partnership utilise funding from the Cymorth Grant to resource the role of a Parenting Strategy Coordinator to oversee the development and implementation of the Parenting Strategy in Flintshire.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen:

The Parenting Coordinator post has been in place since March 2006 and achievements include;

- Comprehensive audit of services for parents and their families currently held on the CIS database;
- Parenting Strategy completed;
- Action Plan completed in partnership with Torfaen service;
- Parent Participation in the Parenting Strategy and in the Single Plan process;
- Representation of Torfaen on the National Parenting Forum "Fforwm Magu Plant"; and,
- Coordination and implementation of validated outcome measures pre and post service on a multi agency basis.

21 Dulliau ymgysylltu â rhieni

Ymateb gan Plant yng Nghymru:

In order to engage parents initially, some projects are offering other leisure or sport activities to parents. For example, in Carmarthenshire, in the family centres parents are offered gym sessions or craft and then parenting work is added on afterwards. In Swansea, women in the Bengali community have been offered aerobics classes (which they had asked for) and this has been tagged on to more general parenting work. LINK workers have also been employed to engage with this community.

Another effective engagement tool is play. Parents don't feel threatened by play sessions and it is a great opportunity to get parents together and promote the importance of play for their children's social, emotional and cognitive development. Toy libraries and play buses are one way of providing informal support for parents and an opportunity for them to support each other through informal networks.

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

A network of parenting support groups, are established, together with a Parents Forum.

Annually we provide a Teddy Bears picnic in a central location in Pontypridd. An increasing range of organisations concerned with parents, children, early years and childcare, attend the event which usually attracts about 6,000 participants - mostly children, parents and grandparents. The aim of the day is to showcase all of the services available to children and their families, including some national services, whilst giving families a fun day out.

The Education Welfare Service has piloted a number of Parenting Support groups for those having children who have a poor attendance record. This work has had significant positive outcomes for many of the parents as well as the school attendance of the children. However limited resources restrict our activity in this area.

Ymateb gan Barnardo's Cymru Caerdydd:

Neath Port Talbot Parenting Matters has emphasised the importance of using service users as volunteers and facilitators in their programmes. This gives credibility to their work with others parents and carers. The service also uses different materials to overcome literacy and gender issues (eg by attracting men as volunteers). All parents are offered OCN accredited awards for their course completion and approximately 70% take up this option. Most of these users have few if any previous qualifications.

Ymateb gan dîm Teuluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin ar ran Strategaeth Rianta Sir Gaerfyrddin a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc:

NCH Cymru commissioned a DVD of the work of the FACT team which showcases its parenting work and is now used as a tool to engage families in the service.

The Parenting Strategy group organises an annual event to celebrate National Parents Week and raise the profile of parenting in Carmarthenshire. Last October the event was held in the National Botanic Garden of Wales and attracted over 1500 visitors.

Ymateb gan Rwydwaith Rhieni Caerffili:

An example of this was acknowledging that that some parents on the Network enjoy a more “creative, hands-on” approach and, therefore, a group of parents were invited to provide craft activities for children at publicity or information events. This resulted in parents engaging with the service at a level which they felt comfortable with and gave them an opportunity to participate that they may not have had otherwise. Some of these parents have subsequently accessed various training opportunities.

Ymateb gan NSPCC Cymru/Wales:

In February 2008, NSPCC Cymru/Wales ran an anti-bullying campaign in Wrexham which was aimed to raise awareness of the effective solutions to prevent and deal with bullying, with a particular focus on cyberbullying. Alongside this goal, the campaign aimed to promote a partnership approach whereby teachers, parents and children and young people work together to prevent bullying. We would like to take this opportunity to not only raise awareness of our success in engaging parents in the planning and organisation of our campaign and our significant campaign outcomes in Wrexham, but, to also highlight that many of the parents we spoke to had not been engaged in this type of work before. This clearly demonstrates that more work needs to be undertaken to actively engage parents.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Caerdydd:

A directory of family support services has been developed and 2000 copies distributed to agencies and public buildings. The Children's Information Service will keep it updated.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen:

Torfaen are able to provide the Language and Play service in groups and on an individual level in order to reach hard-to-reach families. The one-to-one Language and Play service is working extremely well in partnership with the basic skills moving-on worker who is able to work with the parents on their own basic skills. This additional service is meeting a need where families who have not addressed their basic skills in the past can do so in the privacy of

their own home before thinking of the next step and moving into a group situation.

Language and Play is now firmly embedded into Sure Start sessions throughout Torfaen, introducing the LAP ideas in an informal manner which aids access to basic skills support. Language and Play, and Numbers and Play, sacks of resources have also been devised and delivered for the use of parents with their children in the home.

22 Rhwydwaith Cymorth i Rieni

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

A Parenting Support Network of providers has been established and is working well together in developing a Parenting Support Strategy for the Authority.

23 Ysgolion bro

Ymateb gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf:

The Family Information Service locally has developed a number of outreach bases in local primary and secondary schools as part of the Community Focused Schools agenda and to help us deliver the service to a wider range of parents and children.

Ymateb gan ContinYou Cymru:

Community Focused Schools have a real role to play in providing information and services where they are needed, based on local needs and priorities. Recognising that there are often multiple barriers to access and that parents with specific needs are not necessarily a group but individuals with individual needs.

Developing a Community Focused Schools approach is a key part of Newport's Preventative Services Strategy which has involved piloting a multi-agency team around a cluster of schools. The team offers parents a range of support including on parenting. This approach is now being rolled out to a further four clusters of schools.

24 Plant ysgolion cynradd

Ymateb gan Barnardo's Cymru Caerdydd:

Parent Works operates throughout rural Powys with a partnership approach with local health social care and education professionals who co-deliver the Incredible Years parenting programme. In particular, this work with primary

schools has meant that there has been more interest and involvement by teachers, not only in delivering the parenting programmes, but, also in support programmes in classroom management, emotional literacy and social skills.

25 Addysg rhyw a chydberthynas

Ymateb gan y Gymdeithas Cynllunio Teulu:

Family Planning Association runs Speakeasy, a community based sex and relationships education programme for parents and carers across the UK, including in Cardiff and the surrounding area.

Speakeasy is a group-based programme which enables parents and carers to develop the skills, knowledge and confidence to talk to their children about sex and relationships. It is designed to be fun and relaxed, providing an atmosphere where parents can learn together from their own experiences. It is locally organised and can link with education, community and/or health services in a particular area. An overview of a typical Speakeasy programme is included in Appendix 1.

Independent evaluation of Speakeasy has found that the programme significantly improves parents' confidence and knowledge around sex and relationships. In particular, before the course 60.9% of parents agreed or agreed strongly with the statement "I feel able to talk to my children openly about sex". After the course this had risen to 95.5%. Longitudinal analysis has also shown that the impact of Speakeasy is long-lasting with parents still feeling confident to talk openly to their children several years after completing the programme.

The Family Planning Association Speakeasy programme is currently funded by the Big Lottery Fund and is only available in Cardiff and the surrounding area. By the beginning of June 2008, we had worked with 150 parents by delivering the course in this area. We believe that programmes such as Speakeasy, which support parents to talk to their children about sex and relationships, should be made available across Wales.

A key part of Speakeasy is the training for professionals working with parents to equip them to deliver the programme as part of their work, to date we have trained 20 professionals in Wales. This contributes to the sustainability of Speakeasy and also broadens the reach of the programme. Through the funding we have received from the Big Lottery Fund, we have been able to provide this training to professionals who work with parents free of charge. The FPA strongly believes that it is vital that the parenting workforce has the appropriate skills to provide parents with comprehensive support and we would like the Welsh Assembly Government to secure access to training for these professionals.

26 Y Gymraeg

Ymateb gan dîm Teuluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin ar ran Strategaeth Rianta Sir Gaerfyrddin a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc:

The NCH Cymru FACT parenting team has a dedicated Dads Worker who runs Dads groups, co-facilitates parenting groups and does individual work with fathers. The team also has a dedicated worker to take parenting to rural areas of Carmarthenshire and to offer a service through the medium of Welsh. We have had our resources translated into Welsh and a number of families have now benefited from this service.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen:

Language and Play and Mudiad Ysgolion Meithrin Ti-a-Fi:
Having a Language and Play assistant who can speak fluent Welsh has been a clear advantage in Torfaen. The Ti-a-Fi groups provide a much needed service to Welsh language and/or bilingual families.

27 Creche

Ymateb gan dîm Teuluoedd a Chymunedau Sir Gaerfyrddin ar ran Strategaeth Rianta Sir Gaerfyrddin a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc:

The NCH Cymru FACT team has a mobile family centre which is funded through the Cymorth scheme which offers an open access service to families with young children in areas of the County with few other services. The bus is also able to act as a crèche for parenting programmes when a crèche room is not available.

28 Plant sydd ag anableddau

Ymateb gan Blant Anabl yn Cyfri Cymru:

Contact a Family organises workshops and conferences for parents based on local interest. These are an opportunity for parents to come together and share their experiences. Previous topics have included the needs of siblings, transition and challenging behaviour.

The Contact a Family Group Action Pack consists of a series of guides for parents' groups on topics such as starting new groups, developing existing groups and setting up websites.

29 Rhieni sydd ag anableddau

Ymateb gan Flaenau Gwent:

Blaenau Gwent recently engaged 2 partially sighted parents who attended the Incredible Years programme. The programme materials do not include large print or Braille (an audio CD of the book only is available). This situation proved to be very difficult for the parents. To accommodate the parents' needs, the programme handouts were re-typed in large print and transported to the venue. Both parents completed the programme and are keen to access further parenting courses/programmes. The Parenting Co-ordinator is now part of the Equalities Forum for the Borough, engaging disabled service users, specialist agencies etc. in order to provide parenting programmes to meet the needs of individual families.

30 Trais domestig

Ymateb gan NSPCC Cymru/Wales:

NSPCC Cymru/Wales provides a Domestic Violence Prevention Service across south Wales. The service, based in Cardiff, works with children and young people who are at risk from the direct and indirect effects of domestic violence in order to reduce the impact that their experiences have upon them. However, the service also works with the mothers of children affected by domestic abuse and men who present a risk to children. This aims to highlight the approach of seeing the family as a whole and working with all members as appropriate. Currently, the Domestic Violence Prevention Service is piloting an innovative groupwork programme called "Caring Dads" in several areas across Wales. Since 2007, this programme has received funding from the Welsh Assembly Government in order to pilot and evaluate the service in a range of locations across Wales. We would be happy to inform the Committee of further developments here, as appropriate.

31 Gwybodaeth am blant o bob oedran

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe:

Work has been undertaken to develop an information booklet for parents, providing advice for a range of topics that parents face daily. A consultation process was followed where both professionals and clients were canvassed to discover the topics that families wanted information on and a list of topics were identified. Two booklets have been developed:

- A Guide for Parents and Carers of birth to eleven years olds in Swansea
- A Guide for Parents and Carers of 12 to 19 years olds in Swansea

The booklets contain basic advice a range of topics but also local and national contact numbers and websites where further information and advice can be sought.

32 Gwybodaeth hawdd ei chael

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe:

A range of information leaflets have been developed by the Sure Start/Flying Start health team to provide basic information to parents of children birth to three years of age. The information contains both pictorial and written information and has been translated into several languages. These have been shared with other agencies involved in parenting in Swansea to ensure that the information provided to parents is coherent across services.

Multi cultural resource packs containing pictorials, videos, CDs and written information in several languages on pregnancy, childbirth and child health information, which are distributed for use by both community and hospital staff. It is planned to build on this resource in the coming year to develop information supporting positive parenting.

33 Darpariaeth ar gyfer pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe:

The Flying Start and Sure Start Health Teams have an established team working with the BME communities in Swansea. Currently there is a specialist midwife and 2 Bengali and Punjabi speaking link workers working with the females within the Bengali community in Swansea. The role of the link workers from the Bengali community is not only to work with the families but also to provide support and advice to professionals working with the BME community. There is also a male health visitor who works alongside the Eyst project with young men aged 11 to 25. Partnership work is being developed to build a multi agency approach to delivering positive parenting within the community.

For example a working group of professionals have been identified who are currently working with the BME community in the Hafod area of Swansea.

The Specialist Midwife for Sure Start has established successful groups, which are engaging women from this community. Women ,in the Bangladeshi community, identified that they had no opportunity to exercise - this information therefore provided an opportunity to actively engage with the identified group of parents and an exercise group was established. In order to address the need to promote positive parenting within the community the multi disciplinary team have looked creatively at topics which are to be delivered, initially, in short half hour sessions at the end of the exercise groups with the ultimate aim of engaging the mothers and grandmothers to attend more

structured programmes. The initial focus of the work will be to look at the value of play, a programme of sessions has been identified and will be facilitated beginning in September by members of the working group. Dates have been set for members of the working group to attend sessions to introduce themselves and consult with parents on topics they would like covered, this information will act as the starting point of the plan.

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Caerdydd:

Comprehensive parenting programmes have been set up in Sure Start areas and are now being complemented by Flying Start. There is growing experience in catering for parents who are asylum seekers, refugees or economic migrants, and who may not have much English. There is expertise within Sure Start/Flying Start, Home-start and Barnardos Neville St project, which manages services for BME families and an interpreter service.

34 Rhieni sydd â phroblemau camddefnyddio sylweddau

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Abertawe:

Swansea Drugs Project has four full-time workers working with parents who have a substance misuse problem. The team provide a range of services working to the Harm Reduction Philosophy, working to reduce harm to individuals, families and the wider community affected by drugs and alcohol.

They offer one to one, group and community based work, responding to the need of the parent. The team has developed a Positive Parenting programme which looks at the impact on children where there are issues with substance misuse and how the effect can be reduced through positive parenting. This programme is currently being evaluated with the aim to work towards accreditation.

West Glamorgan Council on Alcohol and Drug Abuse;
The team has two full time workers working with people affected by their own and /or someone else's substance misuse problem. The team provides a range of services working to the 12 Steps abstinence programme. Offering one-to-one, group and community based work, responding to the needs of parents.

These are the two services funded to work with parents and Substance Misuse Issues. Working in partnership with other drug services to provide appropriate packages of care where prescribing is required.

35 Curo

Ymateb gan 'Sdim Curo Plant:

Children are Unbeatable! agreed to take forward its commitment to develop a toolkit of resources that could be used by professionals, parents and members of the public volunteers to help change attitudes and behaviour around the smacking of children in the home. The toolkit (handbook attached) was launched (to much acclaim) by the Minister for Children in March 2008 and will continue to be revised and updated by Children in Wales on behalf of the Children are Unbeatable! Strategy Group in Wales. The toolkit built on work (funded by the Welsh Assembly Government's New Ideas Fund) to evaluate a pilot programme implemented in Llansawel, Neath Port Talbot in 2006 to support parents to change their attitudes and behaviours around the smacking of children (Help at Hand). The executive summary of that evaluation report is attached as Appendix 2

The CAU Toolkit includes, and references, materials and approaches that work in both changing attitudes and behaviours around the smacking of children and provide more effective means of disciplining children. It includes reference to a number of examples of good practice in supporting parents and what is known about why these approaches are effective

36 Awtistiaeth

Ymateb gan Gymdeithas Awtistiaeth Genedlaethol Cymru:

NAS Cymru currently provides a large amount of information to families including a telephone, email and postal helpline; an advocacy telephone line for education related issues; a welfare rights service; a website which includes an Autism Services Directory to support parents to find local services and support; Signpost - a web-based service which tailors advice around an individual's circumstances, for instance ensuring an individual has information about benefits they are entitled to and an information centre, which is able to provide tailored information not only to parents and carers, but also to practitioners on a whole range of issues. Our telephone help lines both have access to Language Line and many of our materials are available bilingually.

37 Hyfforddi'r hyfforddwyr

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Torfaen:

In Torfaen we have parent group leader trainers who provide expertise and support through training and additional support to staff in Torfaen for the Family Links Nurturing programme. In addition the Parenting Coordinator Post is responsible for coordinating a parenting facilitator forum which provides a forum for peer support and information giving and resources for running parenting programmes are distributed centrally by the Parenting Coordinator

who also collates a timetable of programmes available, as well as statistics and evaluation information regarding parenting interventions in order to feedback to the CYPP.

38 Nam ar y clyw

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Tor-faen:

Talking Hands which takes place at Cwmbran Integrated Children's Centre once a month for families where either the parent has a hearing impairment or one of the children has a hearing impairment. The group is supported by Sure Start but was set up following an idea from a parent with a hearing impaired child. There are activities for families to join in with as well as time for the parents to get together and catch up over a cup of coffee.

39 Gweithio cydgysylltiedig

Ymateb gan NCH Cymru:

Carmarthenshire FACT services (managed by NCH Cymru), provides support to parents across Carmarthenshire and the NCH FACT Project Manager also leads the multi-agency parenting strategy and implementation group in Carmarthenshire. Carmarthenshire also should be praised for ensuring that Flying Start Parenting is also delivered from the same team so that the experience of the team has been built upon and used to optimum advantage. The result is that Parenting Services are well co-ordinated across Carmarthenshire.

40 Anabledd

Ymateb gan Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc Powys:

In order to understand the needs of children, young people and their families living in Powys the Children and Young People's Partnership conducted an Assessment of Need process including a Childcare Needs Assessment

The Audit of Need identified children and young people with a disability as a priority and the Plan addresses disability as a cross cutting issue. However, to ensure that there will not be a loss of focus the CYPP have set up a specific cross sector / stakeholder Disability Reference Group. Its role is to provide support and guidance in relation to the operational delivery of all aspects of the Partnerships work relating to disability. In particular it will help to ensure that the actions outlined in the Plan are achieved.